

היעדרכות הרשות לעת חרום

היערכות הרשות לעת חרום

כללי

מאז קום המדינה נתונה אוכלוסיית העורף לאיומי התקפה מצד אויבים, מצב שחייב את הגורמים הממלכתיים והציבוריים להיערך בהתאם בתחום ההתגוננות האזרחית. בנוסף לסכנה ממדינות אויב קיימים גם בידי ארגוני הטרור בצפון ובדרום אמצעי לחימה (כגון טילים ורקטות) שביכולתם להגיע לחלק ניכר משטח מדינת ישראל – ובכלל זה **לראש-העין**.

לפיכך פועל בישראל מערך ארצי להכנת המשק לשעת חרום על מנת לאפשר קיום שיגרת חיים תקינה ככל האפשר במצב זה, תוך מזעור הפגיעה בנפש, ברכוש ובתשתיות. מצבי החרום מתייחסים גם לפגיעה כתוצאה מאסונות טבע, אסונות המוניים כתוצאה מתקלות ואירועי טרור משמעותיים.

הרשות המקומית, המופקדת על אספקת שירותים לתושביה בזמן רגיעה, ממשיכה להיות אחראית לאספקתם גם במצבי חרום – ואף נדרשת להרחיבם לתחומים כגון קליטת מפונים, טיפול בחללים, וכד'. האחראיות לקידום ההכנה מוטלת ברשויות על ועדת מל"ח מקומית, כאשר ריכוז ותיאום הטיפול השוטף נעשה ע"י מחלקת בטחון בעירייה.

מטרות הביקורת

בהתאם לתוכנית הביקורת השנתית של מבקר העירייה לשנת 2009, נערכה במהלך החודשים נובמבר 2009 – ינואר 2010 ביקורת במחלקת הביטחון. הביקורת בדקה את הפעילות הנעשית בתחום ההיערכות והמוכנות לקראת שעת חרום בנושאי מל"ח, פס"ח ומקלטים ציבוריים – בהתאם להנחיות הגורמים המקצועיים (פיקוד העורף, מל"ח ופס"ח) ובהתאמה למאפיינים המקומיים.

נושאים עיקריים שנבדקו:

מל"ח

- ועדת מל"ח המקומית
- תיקים ונוהלי חרום עירוניים
- תרגולים וביקורת
- הכשרת בעלי תפקידי בחרום
- מרכז ההפעלה והחפ"ק העירוניים
- מחסן מל"ח

פס"ח

- ועדת המשנה לפס"ח
- מערך קליטת המפונים
- מחסן פס"ח

מקלטים ציבוריים

- מצב המקלטים ותחזוקתם
- מקלטים בשימוש דו-תכליתי
- הכנת המקלטים במוסדות חינוך

היקף הביקורת

- לצורך הביקורת נערכו הפעולות הבאות :
- ראיונות עם : מנהל מחלקת בטחון ; רכז מל"ח/פס"ח ; אחראי מחסנים ומקלטים.
  - ביקורי בדיקה : במחסני מל"ח ופס"ח וב- 20 מקלטים ציבוריים.
  - בדיקת מסמכים הקשורים לנושאי הביקורת.

הדו"ח כולל את הפרקים הבאים :

- עיקרי הממצאים וההמלצות (יושלם לאחר תגובת המבוקר).
- הדו"ח המפורט – כולל המלצות.

תמצית הממצאים וההמלצות

מל"ח

ועדת מל"ח המקומית בראש העין

בועדת מל"ח המקומית בראש העין 17 חברים קבועים בעלי מנוי לוועדה (כולל ראש העיר שהוא יו"ר הוועדה): מרביתם הם עובדי עירייה וכן חבר מועצה מחזיק תיק חרום ויו"ר ועדת פס"ח (שאינו עובד עירייה או חבר מועצה).

הביקורת בדקה האם לחברי הוועדה כתבי מנוי כנדרש. נמצא כי לכולם כתבי מנוי בחתימת יו"ר ועדת מל"ח (ראש העיר).

ועדת מל"ח היא "ועדת חובה", ולפיכך בהתאם לחוק (פקודת העיריות) עליה להתכנס אחת לשלושה חודשים. הביקורת בדקה את תכיפות התכנסות הוועדה בשנת 2008 ובשנת 2009:

נמצא כי בשנת 2008 התכנסה הוועדה פעמיים ובשנת 2009 שלוש פעמים.

המלצה:

למרות שועדת מל"ח פעילה, יש להקפיד על קיום סעיפי החוק ולכנס את הוועדה אחת לשלושה חודשים.

בהתאם להנחיות מל"ח, בתום כל ישיבת ועדת מל"ח מקומית יש להפיץ מסמך סיכום. הביקורת מצאה כי לאחר ישיבות ועדת מל"ח נכתבים מסמכי סיכום, והעתקים מהם נשלחים לגורמים הנוגעים בדבר. יחד עם זאת לפי רישומי הפרוטוקולים לא נערך מעקב ביצוע אחר החלטות קודמות.

המלצה

יש לבדוק בכל ישיבה של ועדת מל"ח את מידת ביצוע ההנחיות וההחלטות שנתקבלו בישיבות קודמות, ולציין זאת בפרוטוקול.

תיק נתונים

אחד מתפקידיה העיקריים של ועדת מל"ח המקומית ברגיעה הוא לעבד ולהכין לקראת שעת חרום תיקי נתונים לנושאי מל"ח של הרשות המקומית כדי לוודא שהמעבר מרגיעה לשע"ח יתקיים במינימום הפרעות. קונטרס מל"ח מפרט את המסמכים שצריכים להיות בתיק זה של הרשות.

ממצאי הביקורת מעלים כי המידע והנתונים אומנם קיימים במטה החרום אולם הם נמצאים בתוך מספר תיקים נפרדים (בתיק תכנון פס"ח, בתיקי המכלולים וכד') וכן במוקד העירוני. חלק מתיקי המיכלולים, על המידע שבהם, אינם נמצאים במרכז ההפעלה ואמורים להיות מובאים למקום רק בעת חרום, ע"י האחראי לתחום.

המלצה:

יש להכין תיק נתונים מרכזי מקיף שימצא במטה החרום, ויכלול ריכוז של כל המידע והמסמכים הנדרשים בהתאם להנחיות מל"ח – לצורך תפקוד ושליטה מהירים ויעילים בעת הצורך.

נוהלי חרום עירוניים

במבוא לתיקי האב (שהוכנו במשותף ע"י מל"ח, פיקוד העורף, משרד הפנים ומרכז השלטון המקומי) נכתב כי מטרתם לשמש מתכונת להכנת נוהלי חרום ברשות המקומית תוך יישום העקרונות המפורטים בתיק בהתאמה למבנה הרשות ולמאפייניה. נמצא כי לא קיימים ברשות נוהלי חרום מטעמה, המתאימים את הדרישות הכלליות שבתיקים למאפיינים המקומיים של הרשות.

המלצה:

יש להכין קובץ נוהלים עירוניים בנושאים השונים של תחום היערכות לחרום. מומלץ להעמיד באופן חד-פעמי תקציב מתאים לצורך סיוע של גורם מקצועי בהכנת הנוהלים - בהנחיית מנהל מח' בטחון וועדת מל"ח.

תרגול הרשות המקומית ע"י מל"ח

- באוקטובר 2007 נערך תרגיל מל"ח לראש העין. רמ"ט מל"ח מחוזי הוציא סיכום לתרגיל ודירג את הביצוע ברמה ה"כמעט טובה מאד", וציין לטובה את ההכנות ואופן ניהול המטה.
- במאי 2008 השתתפה העירייה בתרגיל העורף הארצי, וביוני 2009 השתלבה העירייה בתרגיל הלאומי "נקודת מפנה 3".

פיקוד העורף לא פרסם סיכומים מטעמו לגבי תפקוד עיריית ראש העין בתרגילים הנ"ל, ובהיעדר צוות חיצוני לבקרת התרגיל - כל הפקת הלקחים והבקרה נעשתה בדרך של התרשמות ועדת מל"ח המקומית.

המלצה:

כאשר העירייה משתתפת בתרגיל היערכות לחרום – עליה לדרוש מראש מפיקוד העורף לפרסם מטעמו סיכום לקחי התרגיל, שישמש כבסיס ליישום לקחים והמלצות שאם לא כן מה התכלית.

ביקורת חיצונית בתחומי מל"ח

מינהל המים במשרד התשתיות מבצע ביקורות שוטפות ברשויות המקומיות לבדיקת המוכנות לאספקת מים בשעת חרום. הביקורת בראש העין, בפברואר 2009, התמקדה בתיקון ליקויים מביקורות קודמות ובבחינת היערכות למצבי חרום בהם עלולה להשתבש אספקת המים.

הדו"ח הנ"ל מצביע על ליקויים הנמשכים תקופה ארוכה מבלי שתוקנו, וכמו כן צוין בו כי העירייה אינה עומדת בתקני המינימום בכל הקשור למלאי צנרת ואביזרים למים ולביוב. עפ"י הפרוטוקולים של ועדת מל"ח, הדו"ח לא הוצג ונדון בוועדה בשלושת הישיבות שנערכו לאחר קבלתו (במרץ 2009).

עד לסיום הביקורת ליקויים אלה טרם תוקנו ולדברי מנהל מח' בטחון הכוונה כי תאגיד המים יעסוק בכך בהקדם.

המלצות

- יש לתקן בהקדם את כל הליקויים בנוגע להיערכות בחרום בתחום המים.
- יש להציג כל דו"ח ביקורת שמתקבל בנושא מל"ח/פס"ח/מקלטים בפני ועדת מל"ח.

הכשרת בעלי תפקידים בחרום

בהנחיות מל"ח נקבע כי כל ממלא תפקיד יוכשר לתפקידו תוך שנה מיום מינויו, וכי השתלמויות יבוצעו לפי תכנית דו-שנתית שבמסגרתה כל עובדי הרשות המיועדים לפעול בעת חרום יקבלו את ההדרכה הדרושה. נושא ההשתלמות והתכנים, הנקבעים ע"י הרשות המקומית, יאושרו כחלק מתכנית העבודה שלה, כולל פירוט תקציב.

לא נערכות בראש העין באופן שוטף השתלמויות/הדרכות המכשירות את עובדי העירייה והמתנדבים המשובצים בעת חרום לתפקיד השונה מתחום עיסוקם השוטף, וכיום ממלאי תפקיד רבים בחרום לא עברו הכשרה מתאימה.

המלצה

אין להשלים עם מצב בו בעלי תפקידים בחרום (עובדי עירייה ומתנדבים) לא עברו כל הכשרה/הדרכה לגבי הנדרש מהם בעת הצורך. יש לבצע את ההנחיה של מל"ח לפיה כל ממלא תפקיד יוכשר לתפקידו בחרום תוך שנה מיום המינוי, (ובעיקר הדברים אמורים לגבי מי שמשוּבץ בחרום לתפקיד שלא עסק בו בעבר) - תוך קביעת תוכנית רב-שנתית להדרכה/השתלמות.

מרכז ההפעלה (מרה"פ) העירוני

מרכז ההפעלה של הרשות המקומית הוא המקום ממנו פועל **מטה החרום** של הרשות במצב חרום. מרכז השליטה (במרכז ההפעלה) מורכב מחמ"ל וממרכז דיווח. צריכים להימצא בו כל אמצעי השליטה והתקשורת הדרושים למטה החרום.

ממצאי הביקורת במקום מעלים כי:

- הנחיות מל"ח בנוגע לאמצעי התקשורת והניהול במטה החרום מקוימות.
- אין במקום מיכלי מים (בשל השטח הקטן) והמיכלים המיועדים נמצאים במחסן מל"ח.
- אין מערכת אוורור, נתון בעייתי מאחר ובאיוש בחרום אמורים להימצא במקום אנשים רבים בשטח קטן.

- עזרי המטה והשליטה אינם מלאים כנדרש: צילומי האוויר הם משנת 2000, אין מפות של נתוני החרום השונים (הנתונים נמצאים בקלסרים ובמערכת הממוחשבת), אין טבלאות איכון מלאות של בעלי תפקידים עיקריים.

- סה"כ שטח המרה"פ מצומצם וצפוף והוא אינו מתאים לייעודו: לרבים מבעלי התפקידים בתחומי מל"ח אין מקום בעת חרום והם מתוכננים למלא את משימותיהם בחרום מתוך ממשרדיהם הרגילים. עבור יו"ר הועדה (ראש העיר) חדרון קטנטן, וכך גם עבור בעלי תפקידים אחרים, לרבות אנשי ועדת פס"ח.

המלצות

יש להשלים ולהציג את כל עזרי המטה והשליטה כנדרש בהנחיות מל"ח, לרבות תצלומי אויר ומפות מעודכנים. יש לכלול בכל התכנונים לגבי בנייה עתידית את הצורך בהקמת מרכז הפעלה שמתאים לייעודו (המרכז חייב להיות בתוך מקלט, וסמוך ככל הניתן למשרדי הרשות המקומית).

החפ"ק העירוני

מטה מל"ח ארצי ממליץ לכל רשות מקומית להכין מראש רכב/גרור שעליו מותקנים אמצעי התקשורת ועזרי המטה הדרושים לניהול אירוע בקרבה לזירת ההתרחשות. לצורך ההיערכות לחרום קיים בראש העין גרור אחד, שבמקורו תוכנן כגרור תאורה (הכולל גנראטורים, כבלי תאורה, פנסים, כלים שונים וכד'), שנוספו לו אוהל חפ"ק וכסאות על מנת שיוכל לשמש כמעין גרור חפ"ק. הוא לא יועד מלכתחילה לשמש כגרור חפ"ק והוא חסר אמצעי שליטה לרכב פיקוד כגון לוחות ועזרים, מפות וטבלאות, דלפק ניהול, אמצעי קשר מתאימים וכד'.

במהלך הביקורת נמצא הגרור במצב שמור; לא קיים עבורו אישור רישוי בר-תוקף ממשרד התחבורה. לא קיים נוהל לדרך הכנת החפ"ק בשעת חרום ולהפעלתו.

המלצות

- אם הגרור הקיים מיועד לשמש כגרור פיקוד בשטח (ולא כגרור תאורה מורחב) – יש להכין ולצייד אותו בהתאם.
- יש להכין נוהל להיערכות ולהפעלת החפ"ק בשעת חרום.
- יש לוודא כי לגרור יש רישיון רכב בר-תוקף, כנדרש בחוק.

מחסן מל"ח

במחסן נמצאים מיכלי מים 1000 ליטר (נייחים ונגררים) וגנראטור אחד (נייד). למיכלי המים 1500 ליטר אין רישוי בר-תוקף (כנדרש בחוק). מיכלי 1000 הליטר נמצאים במחסן זמן רב (לא הוצאו לאירועים שונים, לתרגולים וכו'), והם נשטפים חיצונית מעת לעת. פנים המיכלים לא נשטף.

לא קיים כל נוהל/הנחייה בכתב לגבי אופן ותדירות תחזוקת מיכלי המים ולא קיים תיעוד לטיפול בהם. המצב הקיים לפיו מיכלי מים אינם נשטפים במשך שנים – אינו תקין ויכול להוות סיכון מבחינה תברואתית.

בדיקת המעקב השוטפת של הגנראטורים והמשאבות נעשית אחת לחודש, ומתועדת ברישום במחברת הכוללת את ממצאי הבדיקה ודרכי הטיפול. יחד עם זאת אין הנחייה כתובה לגבי תכיפות הבדיקה ולגבי הטיפול השונים הנדרשים, כגון בדיקת/החלפת שמן מנוע וכד'.

עם הקמת תאגיד המים "עין אפק" ב- 2009 הטיפול בכל נושאי המים והביוב העירוניים, לרבות בשעת חרום, הועבר אליו באישור ובתיאום עם רשות המים במשרד התשתיות. בהמשך להקמת התאגיד הטיפול השוטף בצידוד לחרום (מלאי ותקינות) יועבר אליו, לרבות הצבת הצידוד עצמו במחסני התאגיד.

לפי חוזר מנכ"ל משרד הפנים 4/2009 העוסק בשיתוף הפעולה וחלוקת המשימות בין תאגידי המים ובין הרשויות המקומיות במצבי חרום - **על כל רשות להכין מסמך מסכם המגדיר את תחומי ההסכמות, תחומי האחריות והמטלות - שיהווה אבן יסוד לקידום וקיום תוכניות החרום.**

המלצות

- האחריות הכללית למוכנות לחרום בנושאי מים וביוב נשארתי בידי ועדת מל"ח המקומית (כמו בכל נושאי החרום האחרים) כשהתאגיד מהווה את זרוע הביצוע. לפיכך יש להכין בהקדם את המסמך המגדיר את תחומי האחריות והמטלות, כנדרש בחוזר מנכ"ל משרד הפנים.
- יש להכין נוהלים לגבי דרך התחזוקה השוטפת של ציוד מל"ח במחסנים, לרבות לגבי תיעוד הטיפול.
- יש למצוא פתרון שיבטיח שטיפה תקופתית של מיכלי המים, פנים וחוף (ניתן להיעזר, במידת הצורך, בחברות העוסקות בכך).

פס"ח (פינוי, סעד, חללים)**ועדת המשנה המקומית לפס"ח**

ועדת המשנה לפס"ח בראש העין כוללת 11 חברים. לחברי הועדה אין כתבי מינוי רשמיים (אין חובה לכך). על הועדה להתכנס (ברגיעה) אחת לשנה. הועדה התכנסה ביולי 2008 וביולי 2009.

המלצה

רצוי להוציא עבור כל חברי ועדת פס"ח כתבי מינוי, גם אם אין חובה רשמית לכך.

מערך קליטת המפונים

פיקוד העורף הוא האחראי על פינוי האוכלוסייה משטח אירוע ועד למרכזי הפינוי או הקליטה, ופס"ח והרשויות המקומיות אחראים על קליטת האוכלוסייה במרכזים ועל הטיפול בה. אזרחים שחולצו משטח תקרית ונשארו מחוסרי קורת גג, מופנים למרכזי פינוי/השהייה.

עבור כל מרכז פינוי/קליטה צריך להיות במטה החרום "תיק מתקן" הכולל נתונים שנדרשים ע"י פס"ח. הביקורת בדקה את תיקי המתקן של כל אחד ממרכזי הפינוי/קליטה. **נמצא כי הנתונים הנדרשים מלאים (כולל נתוני כח אדם ותפקידים מעודכנים).**

מחסן פס"ח

מחסן פס"ח בראש העין משותף עם מחסן מל"ח, ברח' מלכי ישראל. עיקר הציוד בו כולל שמיכות מזרונים, מיטות מתקפלות, מיכלי מים, אלונקות, פנסים, תיקי עזרה ראשונה, אפודות לבעלי תפקידים, שמיכות לפינוי חללים וציוד נוסף. חלק מהציוד מיועד למקלטים. השמיכות נמצאות במחסן בתוך קופסאות קרטון סגורות וכל ערימת הקופסאות מכוסה בניילון. לדברי נציגי מח' בטחון לפני כשנתיים לערך הוצאו כל השמיכות מהקופסאות לאורור והוכנסו לתוך הקופסאות טבליות נפטלין.

לא קיים תיעוד לטיפול זה (בהתאם לנוהל של רשות פס"ח עליונה משנת 2002 יש, בין השאר, להוציא את השמיכות לאורור **אחת לשנה** ולהכניס במיכלי הקרטון שלהן חומר דוחה עש).

- ❖ לא קיים כל נוהל מנחה בכתב לגבי תכיפות הבדיקה של הציוד ולגבי אופן הבדיקה.
- ❖ לא נמצאה הנחייה לגבי ניהול המלאי, התנועות וניפוק ציוד.

המלצות

- יש להכין נוהלים בכתב לגבי אופן הבדיקה/רענון של ציוד פס"ח במחסן, לרבות לגבי תיעוד הטיפול.
- יש להנחות לגבי אופן רישום ציוד המונפק מהמחסן למרכזי פינוי/קליטה.

מקלטים ציבוריים

ציוד החרום של המקלטים

בראש העין, כמו גם בערים אחרות, הציוד אינו נמצא במקלטים אלא במחסן פס"ח, ומיועד להגיע למקלטים רק בעת הצורך. זאת בשל החשש מפגיעה בו (כולל גניבות) והקושי בפיקוח. הציוד שנמצא במחסן אינו ממוין לפי המקלטים הספציפיים. לא קיים נוהל כתוב לדרך העברת הציוד הנ"ל מהמחסנים למקלטים בעת הצורך.

מבדיקת הביקורת עולה כי חלק מציוד החרום הבסיסי עבור המקלטים, לפי מפרט פיקוד העורף חסר (מטפים, פנסי זרקאור). כמו כן הציוד הנמצא במקלטים (מיכלים, מטפים) אינו רשום בדו"ח מלאי הציוד (אם כי רשום בתיק של כל מקלט במח' בטחון).

המלצות

- יש להשלים מיידית את ציוד החרום המיועד לכל מקלט, בהתאם להנחיות פיקוד העורף.
- מומלץ להכין את הציוד במחסן פס"ח כשהוא ממוין בהתאם לייעודו עבור כל מקלט. בעת הכרזת מצב חרום ופתיחת מקלטים קיים צורך בהעברה מיידית של הציוד ואין מקום לאובדן זמן יקר למיונו ולהכנתו.
- יש להכין נוהל לגבי דרך העברת הציוד מהמחסנים למקלטים בעת הצורך.
- יש לרשום את הציוד המצוי במקלטים בדו"ח מלאי הציוד.

מצב המקלטים ותחזוקתם

בהתאם להנחיות פיקוד העורף, תדירות הבדיקה והתחזוקה הנדרשת למקלטים היא: כל שלושה חודשים עבור חלק מהמרכיבים במקלט; עבור חלק מהם כל שישה חודשים; עבור חלק אחת לשנה ועבור חלק אחת לשנתיים.

בטיפול בנושא תחזוקת המקלטים (תיקונים שוטפים וביקורת יזומה) עוסק עובד מח' הבטחון, המבצע את ביקורי הבדיקות היזומות בכל המקלטים פעמיים בשנה (בדרך כלל באפריל ובאוקטובר), תוך ניהול רישום לגבי הממצאים בכל מקלט. בעת סיום הביקורת, הבדיקה האחרונה נערכה 10 חודשים לפני כן.

אין נוהל עירוני בראש העין לגבי דרכי הבדיקה של מוכנות המקלטים, ובכלל זאת בנוגע לתדירות הבדיקה ולדיווח ומעקב לאחר הבדיקה/טיפול.

- מסקירת דו"חות הבדיקות התקופתיות שנערכות ע"י מח' בטחון בכל המקלטים, עולה כי:
- ליקויים רבים קיימים לאורך שנים (חלקם מאז 2005) מבלי שניתן להם מענה. תיקון רבים מהליקויים אינו דורש, יחסית, עלות כספית גבוהה, ובולט חוסר הטיפול בנושאי חשמל פשוטים (חיבורים, מתגים וכו'), ובנושאי מים פשוטים.
  - 3 מקלטים אינם כשירים כיום לקליטת הציבור בעת חרום בשל מצבם התחזוקתי.
  - 2 מקלטים לא ניתנים לבדיקה (ולא נבדקו מ-2008) מאחר והם מלאים בציוד.
  - 3 מקלטים "ציבוריים" נמצאים בשטח בתים פרטיים, אינם בטיפול ובתחזוקה של העירייה, ואינם מתוכננים להיפתח ע"י העירייה בשעת חרום לקליטת תושבים.

הממצאים וההערות של דו"חות הבדיקה התקופתיים לגבי המקלטים נשארים בגדר מידע פנימי במחלקת בטחון ואינם מועברים הלאה במסמך לידיעת יו"ר/רמ"ט ועדת מל"ח ולמחזיק תיק הבטחון.

- 20 מקלטים נבדקו ע"י הביקורת, מתוכם 14 מקלטים מיועדים ו/או כשירים לקליטת הציבור בעת חרום, ולגביהם נמצא:
- 12 מקלטים במצב טוב ומוכנים לקליטת הציבור (מרביתם נקיים ומסודרים, לחלקם ליקויים שיש לתקן).
- 2 מקלטים משמשים כמחסנים (סתומים בציוד) ולא ניתן להגיע לכל נקודות הבדיקה.
- ב-7 מקלטים תא שירותים אחד לפחות מלא בחפצים של המשתמשים.
- ל-6 מקלטים אין שלט חיצוני (או שהשלט אינו קריא).

המלצות

- יש להעביר את עיקרי הממצאים של כל בדיקה תקופתית במקלטים לידיעת יו"ר ורמ"ט ועדת מל"ח ולמחזיק תיק הבטחון. אין כל משמעות לריכוז נתוני הבדיקה (הכוללים ליקויים שחלקם נמשכים לאורך שנים ללא כל מתן מענה) במח' הבטחון, אם הם לא משמשים בסיס לדיון ולקבלת החלטות אופרטיביות.
- יש לבצע את הנחיות פיקוד העורף לבדיקת מרכיבים מסוימים במקלטים אחת לשלושה חודשים. יחד עם זאת מאחר וברוב המקלטים ישנה נוכחות יום-יומית של המשתמשים, האמורים לדווח על כל תקלת תחזוקה – מומלץ לבדוק אפשרות כי במקלטים אלה תיערך אחת לשלושה חודשים בדיקה בהיקף מצומצם יותר שתתמקד בעיקר באופן ההתנהלות הנעשה ע"י המשתמשים (ניקיון, היקף ציוד שהוכנס, חסימת חלקי מקלט וכד'). בכל מקרה - במקלטים הריקים (פנויים) יש לבצע את כל הבדיקות בהיקף המלא בתדירות הנדרשת ע"י פיקוד העורף.
- ליקויים תחזוקתיים שוטפים (ובעיקר את אלו שאינם כרוכים בהוצאה כספית גבוהה במיוחד) יש לתקן בהקדם באופן שוטף על מנת שהמקלטים יהיו כשירים בכל עת לקליטת הציבור.
- יש לקבוע מדיניות ברורה והנחיות מעשיות בנוגע למקלטים המשמשים כמחסנים ומלאים בציוד ושעקב כך לא נערכת בהם בדיקת כשירות ומוכנות.
- יש למצוא הסדר לגבי שלושת המקלטים הציבוריים הנמצאים בשטח בתים פרטיים, ואין להמשיך ולהשאיר את המצב הקיים לפיו הם מוגדרים כ"מקלטים ציבוריים" אולם הם אינם מיועדים בפועל לקליטת הציבור בחרום ולא נערכות בהם ביקורות כשירות.
- יש לדאוג בהקדם לשילוט חיצוני בולט עבור כל המקלטים.

נכון למועד סגירת הדו"ח בחודש מרס 2010 נמסר לביקורת - כי הסתיים בינתיים שיפוץ מקיף לכלל מקלטים הציבוריים שבשכונות הוותיקות – 14 במספר. ומתוכננת כניסה במועד זה לתחילת עבודות במקלטים בגבעת טל. ע"פ יתרת התקציב נראה שיספיק לטיפול ב- 10-12 מקלטים. מתוכנן להתבצע בשלב זה החלפת כל הגומיות לדלתות וחלונות + חידוש שילוט חרום וצבע פולט אור. צפי לסיום חלק זה הינו כשבועיים. בתום העבודות יבוצע אומדן להשלמת הטיפול בשאר המקלטים ותועבר בקשה לתקצוב נוסף.

מקלטים בשימוש דו-תכליתי

מתוך 49 המקלטים הציבוריים בראש העין – 39 הם בשימוש דו-תכליתי, דהיינו נעשה בהם שימוש באופן שוטף ע"י יחידות עירוניות, גופים ציבוריים, בתי כנסת ואנשים פרטיים. הביקורת בדקה את כל תיקי המקלטים הדו-תכליתיים. נבדקו מטרת השימוש, אופן ההתקשרות, תשלומים וכד'. ממצאי הבדיקה מעלים כי:

- לא קיימים קריטריונים בכתב לדיון ולאישור בקשות לשימוש במקלטים, לפטור מדמי שימוש, לפטור מתשלומי חשמל, לקביעת גובה דמי שימוש. ההבדלים בין החיובים (והפטורים) מהמשתמשים השונים אינם מנומקים.
- התשלום הנגבה מהמשתמשים הפרטיים במקלט (בתמורה) אינו אחיד.
- מרבית הגופים המשתמשים במקלט אינם נדרשים לשלם עבור השימוש בחשמל. ההוצאה העירונית עבור שימוש בחשמל בכל המקלטים הייתה בשנת 2008 ע"ס כ- 72,000 ש"ח ובשנת 2009 כ- 80,000 ש"ח.
- כל המשתמשים (בתמורה וללא תמורה) אינם משלמים עבור שימוש במים – זאת מאחר ואין שעוני מים עבור מרבית המקלטים.
- על החוזים של מרבית הגופים הציבוריים המשתמשים במקלטים חתום אדם פרטי כצד בחוזה (ולא הארגון) וללא חותמת רשמית של הארגון.
- בחלק מהחוזים חתימת העירייה כצד בחוזה נעדרת כל חותמת.
- חלק מהחוזים הם ישנים ויש צורך בחתימה על חוזה חדש.
- לחלק מהמשתמשים אין חוזה כלל (לדוגמה, המתנ"סים).

המלצות

- יש לקבוע קריטריונים ונוהל ברור, ולפעול לפיו, בכל הנוגע לנושאים הבאים:
- מי זכאי לשימוש במקלט ולאילו מטרת; גובה דמי השימוש ופטור מדמי שימוש; תשלום הוצאות חשמל ומים; ומי מוסמך בשם העירייה לאשר את השימוש בהתאם לקריטריונים שנקבעו.
- יש להקפיד כי חוזה עם גוף ציבורי (עמותה וכד') ייחתם עם הארגון (מורשי חתימה + חותמת) ולא עם אדם פרטי.
- יש לחתום על חוזים מעודכנים עם המשתמשים הותיקים או עם המשתמשים שהחוזה שלהם אינו מסודר, ויש להקפיד על הארכת החוזים מדי שנה.

מקלטים ציבוריים בשטחים פרטיים

בעיר מוצבים שלושה מקלטים ציבוריים בשטח פרטי, אשר הוצבו בעבר בהסכמת בעלי הנכסים. מקלטים אלה מהווים חלק מהמיגון הציבורי על פי דרישות הג"א. אין להתעלם מכך שהנ"ל העמידו שטח פרטי לטובת הכלל, אף אם יפיקו מכך טובת הנאה כלשהי.

המלצה

ככלל על פי החוק ניתן לאשר שימוש דו תכליתי במקלטים בוועדה המקומית לתכנון ולבניה בדבר ייעודם כדו תכליתיים. ככל שיוחלט לאשר יש להחתים על חוזה כמקובל ולקיים את כל הנחיות פיקוד העורף. **מאחר ומדובר בנכס ציבורי על שטח פרטי יש להסדיר את יחסי הגומלין לעניין יעוד המקלטים ואופן השימוש בהם בזמן רגיעה במסגרת הסכם מסודר.**

פתיחת המקלטים בעת חרום

אין כל נוהל בכתב לגבי ההיערכות לפתיחת המקלטים ובכלל זאת לגבי מקלטים דו-תכליתיים: (כגון דרכי איתור מיידים בעת חרום של המשתמשים ופינוי הציוד הנמצא בהם). לא נערך בשנים האחרונות (אם בכלל) תרגיל פתע עצמי הבודק את אופן פתיחת כל המקלטים הציבוריים בעיר.

תרגיל נקודת מפנה 4- שהתקיים בחודש מאי 2010

תרגיל נקודת מפנה הינו תרגיל העורף הלאומי השנתי המתקיים זו השנה הרביעית ברציפות. התרגיל הגיע לשיאו כאשר מרבית אזרחי ישראל נקראו לדמות מצב שבו ישראל נמצאת תחת מתקפה של טילים. מאות אלפים פינו את עצמם למרחבים מוגנים בשעה 11:00 אז נשמעה צפירה עולה ויורדת במשך דקה וחצי. בתרגיל השתתפו כל אזרחי המדינה כולל תלמידי בתי הספר שהתבקשו לשהות באזורים הממוגנים למשך 10 דקות.

אולם בפועל, בשעה שעובדי הרשות המקומית תרגלו עם שמיעת האזעקה כניסה למקלט העירוני, מנגד תושבי הישוב לא יכלו לתרגל פעילות זו היות שלא נפתחו בהגדרה המקלטים בעיר ויש בכך משום החמצה אם לא מחדל, קל וחומר שבמשך שנים רבות ובתרגילים ארציים-לא תורגלה כניסה למקלטים. בתוך כך עולה כי תושבים שביקשו לגשת למקלט ברחוב התפוח לא הצליחו להיכנס מאחר וצמחיה רבה של קוצים ודרדרים צמחו בכניסה למקלט. הביקורת מעירה כי גם אם היו מצליחים להגיע לכניסה יגלו במהרה שהמקלט בנוסף לכלל נעול.

השאלה המתבקשת **האם התרגול המעשי הבא יהיה רק כאשר יפלו טילים בפועל?** ראוי לציין כי הייתה מבוכה בקרב תושבים רבים וכתוצאה מכך שתרגיל נקודת מפנה 4 כמו קודמיו נתפס בעיניהם (בהעדר תרגול מעשי) **כתרגיל אזעקת צופרים בלבד**. (נקודה למחשבה)

הביקורת הופתעה לגלות כי פרט לפרסומים הארציים מטעם פיקוד העורף, לא היה פרסום מטעם הרשות לטובת התושבים בקשר להערכות הקונקרטיים לתרגיל. יתר על כן, מאחר והרשות נמנעה בהגדרה מלפתוח מקלטים-טוב הייתה עושה לפחות אם הייתה מביאה מדיניות זו לידיעת הציבור ובכך למנוע מבוכה של תושבים אשר התייחסו ברצינות לתרגיל ורצו למקלטים נעולים.

המלצה

יש להכין נהלים באשר להיערכות לפתיחת המקלטים בכלל ולגבי הטיפול בפתיחת ובפינוי מקלטים דו-תכליתיים בפרט. מומלץ לבצע תרגיל פתע לבדיקת ההיערכות לפתיחת כל המקלטים הציבוריים בעיר, וכן להשתלב באופן מעשי בתרגילים השנתיים הארציים (נקודות מפנה).

הכנת המקלטים במוסדות חינוך

ב- 5 מתוך 19 בתי"ס העירוניים אין כלל מקלט/ממ"ד. ב- 11 בתי"ס יש פער מקלוט בין מפרט הג"א לגודל מקלט/ממ"ד הדרוש ובין יכולת ההכלה של התלמידים במקלטים הקיימים ובסה"כ קיים פער במקלוט לכ- 2,440 תלמידים. כמו כן בגני הילדים באזור "הותיקה" אין כלל מקלטים בגני הילדים מאידך באזור "החדש" יש מקלטים בגנים אולם הם משמשים כמחסנים לצידוד הגן.

קיימת היערכות עירונית ל-"למידה גמישה", לפי הנחיות פיקוד העורף ומשרד החינוך, למצב כוננות בו יש הפעלה חלקית או מלאה של מערך מל"ח. הטיפול בתחזוקה של המקלטים במוסדות החינוך נעשה ע"י אגף החינוך, אולם לא נעשית באופן שוטף בדיקה מקצועית של כשירות המקלטים לפי מפרט פיקוד העורף.

המלצה

יש לשלב מיידי את המקלטים/ממ"דים במוסדות חינוך במערך הבדיקות השוטפות של המוכנות, לפי מפרט פיקוד העורף – ובהתאם לנוהל עבודה שיש להכין בנושא זה.

ממ"דים פרטיים

כחלק מהמענה לפתרון פער כיסוי במקלוט לתושבים בעת חרום, העירייה יזמה פרויקט באמצעות החברה הכלכלית במסגרתו תפעל במרוכז, עבור תושבי העיר שיהיו מעוניינים בכך, לבניית הממ"דים, החל משלב התכנון, הטיפול בקבלת היתר, הבניה בפועל והפיקוח. הפרויקט הינו בעידוד וגיבוי עיריית ראש העין ובתאום עם הועדה המקומית לתכנון ובניה.

יזמת הרשות לעידוד בנית ממ"דים באמצעות החכ"ל תוך ניצול יתרונות לגודל ואחרים, ראוייה בהחלט, הדבר המתיישב עם המאמץ הלאומי לסגירת פערי כיסוי במקלוט לתושבי ישראל בעת חרום ובכלל זה בראש העין השוכנת בקו התפר

הדוברות העירונית – נהלי עבודה בשעת חרום

רשות מקומית, כזרוע של הרשות המבצעת, אחראית על אספקת שירותים לתושבים בשגרה ובחרום. על הרשות המקומית להיערך לכל מצב אפשרי ולמשרד הדוברות יש תפקיד חשוב בשמירת הקשר בין הרשות לתושב. בדו"ח הביקורת משנת 2008 צוין בהקשר זה כי אין לרשות נוהל מקיף ומסודר בנושא. החומר שהוצג לביקורת בזמנו כלל מסמכים שונים היכולים להוות נספחים במסגרת נוהל כולל אבל זה עדיין לא מהווה נוהל. בתגובה נמסר כי מתקיימת סידרת המפגשים עם נציג פיקוד העורף במטרה לגבש בהדרגה את היערכות הדוברות לשע"ח וכמו כן, פועלת להשלמת נוהלי דוברות בהתאם.

אחרית דבר

האיומים הביטחוניים על מדינת ישראל הם מוחשיים ביותר וישובי המדינה עלולים להיות מטרה לפעילות מלחמתית ולירי טילים/רקטות בכל עת. לפיכך ההיערכות לחרום (ובכלל זאת לקראת רעידות אדמה ואסונות המוניים) צריכה להיות מתמדת והמוכנות לכך צריכה להיות תמיד מלאה.

היערכות הרשות המקומית לעת חרום כוללת מכלול של מערכים תפקודיים שאמורים לפעול בתיאום ביניהם. לצורך הפעלת המערכים הללו נדרשת הרשות להקים ולהפעיל מרכזי הפעלה, מוקדי מידע, וחפ"ק (חבורת פיקוד קדמית). למילוי המשימות האמורות נדרשת היערכות נרחבת בתחום כוח האדם (ריתוק עובדי הרשות המקומית, הקמת מערך מתנדבים, והסתייעות בכוח אדם צבאי), ובתחום הלוגיסטי (אמצעים וכלי רכב). כן נדרשת מידה רבה של תיאום עם גופי החרום הממלכתיים, ואלה העיקריים שבהם: מל"ח, פיקוד העורף ויחידות ההגנה המרחבית בפיקודים המרחביים בצה"ל (להלן - ההגמ"ר) ומשטרת ישראל; וכן עם האגף לשירותי חרום במשרד הפנים.

ניתן לציין באופן כללי שמוכנות הרשות בחרום מבחינה מנהלית (בהתאם להנחיות המקצועיות של פיקוד העורף, מל"ח ופס"ח) הינה ברמה סבירה – יחד עם זאת קיימים ליקויים במספר תחומים (כמפורט בדו"ח זה) אותם יש לתקן. בולטת תופעת היעדר נהלים בנושאים השונים לרבות אי-יישום נהלי בקרה ומעקב אחר ביצוע פעולות נדרשות (ובכלל זה מתן מענה לליקויים שהתגלו).

יש להדגיש כי מחלקת הביטחון, שפעילותה בכל הנוגע להיערכות העירייה לחרום נבדקה בביקורת זו – הינה גורם מתאם ומבצע בלבד, הפועלת בהתאם להכוונה ולפיקוח של ועדת מל"ח המקומית (שהיא הגוף המופקד על ההכנות לשעת חרום בעיר) ובהתאם לאמצעים שמעמידים לרשות המחלקה עבור פעילותה זו.

הביקורת רואה בחומרה את העדר תרגול פתיחת המקלטים בישוב לטובת התושבים בתרגילי העורף השונים שהאחרון בהם היה בחודש מאי 2010 - נקודת מפנה 4.

לנוכח הניסיון המצטבר ועל רקע המגמות המסתמנות מצד שכנותינו הקרובות והרחוקות לממש איומיהם לתקיפת ערי ישראל, **ההיתכנות לתקיפת העורף בעתיד אינה מוטלת בספק ולכל היותר תלויה ועומדת רק שאלת העיתוי**. משום כך הערכות העורף והרשויות המקומיות הינה הכרח מתבקש ויפה שעה אחת קודם.

תגובת המבוקר - ראה עמ' 54

הדו"ח המפורט

משק לשעת חרום (מל"ח)

1. כללי

מערך משק לשעת חרום (מל"ח) הוא גוף בין-משרדי המופקד על הכנת המשק החיוני לחרום כדי לאפשר קיום שיגרת חיים תקינה ככל האפשר בעורף במצב זה – תוך מזעור הפגיעה בנפש, ברכוש ובתשתיות והמשכיות תפקודית של משק המדינה ומוסדותיה.

תפקיד מערך מל"ח הוא בעיקר:

- להכין מערך מפעלים חיוניים ומלאי חרום, על מנת להבטיח אספקת מוצרים חיוניים.
- להכין את הרשויות המקומיות להתמודדות עם מצבי חרום.
- להיערך לקליטת אוכלוסיה מפונה.

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 13.2.2000, הורחבה אפשרות הפעלת מערך מל"ח גם למצבי חרום בהם נמנעת או נפגעת פעילותו התקינה של המשק החיוני, או שקיימת סכנה ממשית לכך - כתוצאה מאסונות טבע (כגון רעידות אדמה, שיטפונות, מגיפות); מתקלות תפעוליות העלולות לגרום לאסון המוני (כגון במקרים של חומרים מסוכנים); ומאירועי טרור-על שלא בתקופת לחימה.

מל"ח ברשות המקומית

מבנה, היערכות, סמכויות ותפקידי הרשות המקומית בעת חרום, במסגרת מערך מל"ח – נקבעו בחוקים ובהחלטות ממשלה וכן בנוהלי מל"ח, ביניהם:

- "תיק אב" להפעלת הרשות המקומית בחרום (שנכתב בהסכמה בין מל"ח, פיקוד העורף, משרד הפנים ומרכז השלטון המקומי), מדצמבר 2002.

- קונטרס מל"ח מדצמבר 2004 "תיכנון, ארגון ותפעול מערך מל"ח ברשות המקומית" (תמצית העקרונות המפורטים בתיקי האב).

כאשר מפעל מאושר כ"חיוני" הוא נכלל במעגל התכנון והטיפול של מערך מל"ח בכל הקשור להספקת המשאבים העיקריים: כח אדם, רכב, חשמל, מים, דלק וחומרי גלם. המפעלים החיוניים מסווגים לפי 4 רמות חיוניות, והרשויות המקומיות מסווגות ברמת חיוניות ב' ("מפעל המספק בחיוניות גבוהה מוצרים ואו שירותים חיוניים התורמים באופן ישיר לקיומה של האוכלוסייה בשע"ח, או חיוניים לקיום הלחימה").

**לעיריית ראש העין קיים אישור מפעל חיוני מאת משרד התעשייה המסחר והתעסוקה
(האישור נמצא בתוקף בעת הביקורת).**

2. ועדת מל"ח המקומית בראש העין

תפקידיה העיקריים של ועדת מל"ח המקומית, כגוף המופקד ברגיעה על קידום ההכנות לשעת חרום של הרשות המקומית, הם:

- לעבד ולהכין לקראת שע"ח **תיקי נתונים** לנושאי מל"ח של הרשות המקומית כדי לוודא שהמעבר מרגיעה לשע"ח יתקיים במינימום הפרעות.
- לבצע **עבודות הכנה** מראש, לרבות השגתם וארגונם של האמצעים הדרושים על בסיס הנתונים הנ"ל וכמו כן לוודא את תקינותם של המתקנים והאמצעים המיועדים למטה החרום.
- **לתרגל את המערכת ולהבטיח את כשירותה בכל עת.**

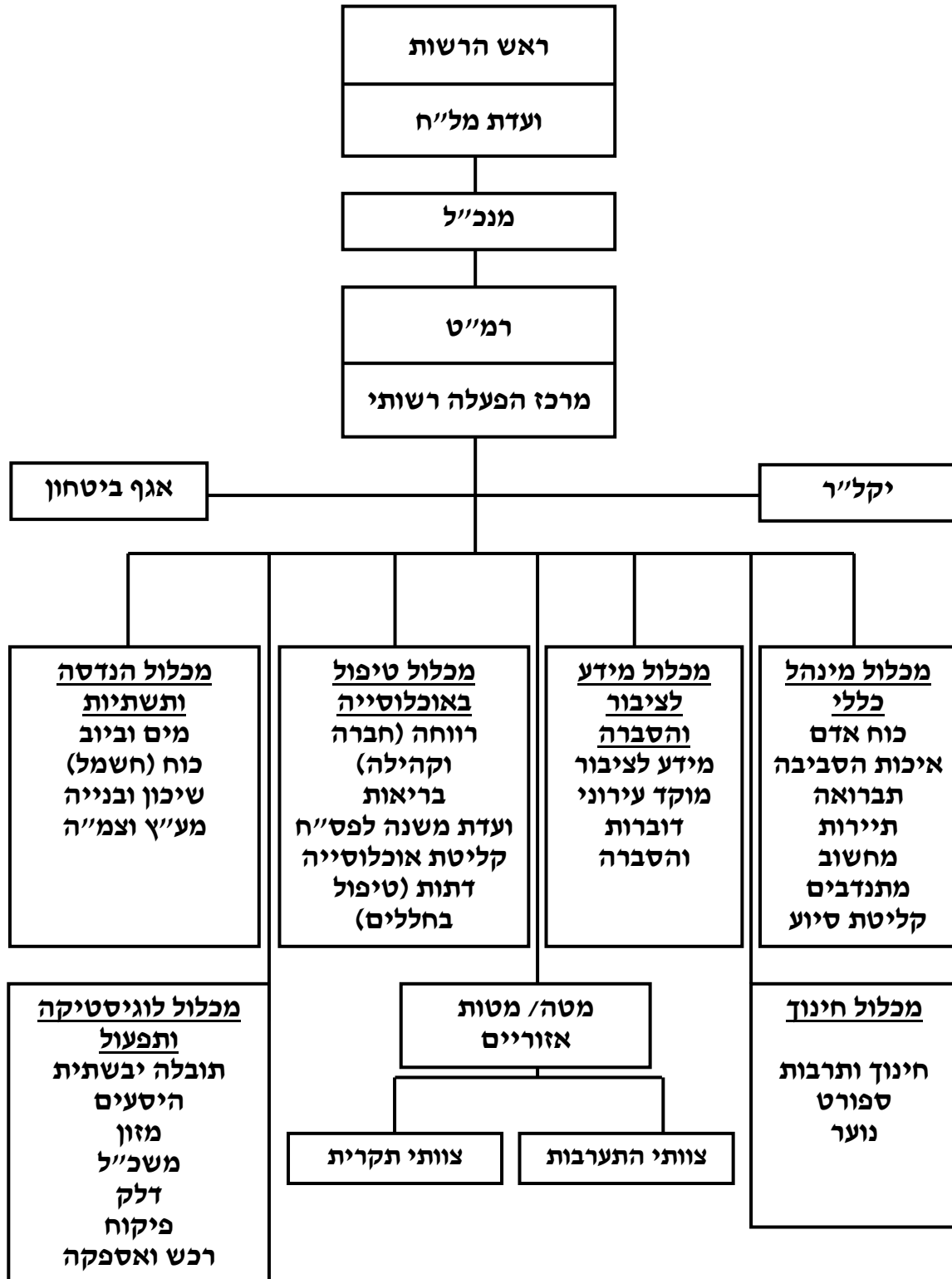
עפ"י החוק (סעיף 165 לפקודת העיריות), יו"ר ועדת המל"ח המקומית הוא ראש העירייה. בוועדת מל"ח המקומית בראש העין 17 חברים קבועים (כולל ראש העיר) בעלי מנוי לוועדה: מרביתם הם עובדי עירייה (מנכ"לית העירייה, מנהלי אגפים/מחלקות/יחידות ואחרים - הממונים בחרום על תחומים בהם הם עוסקים באופן שוטף) וכן חבר מועצה מחזיק תיק חרום ויו"ר ועדת פס"ח (שאינו עובד עירייה או חבר מועצה).

הביקורת בדקה האם לחברי הוועדה כתבי מנוי כנדרש, נמצא כי לכולם כתבי מנוי בחתימת יו"ר ועדת מל"ח (ראש העיר).

תפקידו של **ראש המטה (רמ"ט)** – בד"כ בעל תפקיד בכיר ברשות – לתאם את פעולות הוועדה המקומית, ובכלל זאת (לפי קונטרס מל"ח):

- משמש עוזרו וממלא מקומו של יו"ר הוועדה במטה החרום.
- מכוון ומתאם את עבודת האגפים, המחלקות והמדורים הייעודיים.
- מרכז ומפעיל את סגל מרכז ההפעלה, כולל ניהול משמרות ותורנויות עפ"י הצורך.
- מקיים קשר עם גורמי צה"ל, משטרת ישראל וגופים אחרים.
- מקיים קשר שוטף עם מרכז ההפעלה המחוזי של מל"ח.
- מנכ"לית העירייה משמשת בתפקיד הרמ"ט ברשות.

מטה החרום ברשויות המקומיות

ועדת מל"ח היא "ועדת חובה", ולפיכך בהתאם לחוק (סעיף 166 (א' א') בפקודת העיריות) עליה להתכנס אחת לשלושה חודשים.

הביקורת בדקה את תכיפות התכנסות הועדה בשנת 2008 ובשנת 2009 :
 נמצא כי בשנת 2008 התכנסה הועדה פעמיים (ב- 24 במאי, לרגל תרגיל לאומי, וב- 26 באוגוסט); ובשנת 2009 שלוש פעמים (ב- 25 במאי, ב- 2 ביוני במסגרת תרגיל לאומי, וב- 2 בדצמבר במסגרת תרגיל מקומי של פיקוד העורף). ב- 4 מתוך 5 הפגישות הנ"ל נכח יו"ר הועדה (ראש העיר).

המלצה:

למרות שועדת מל"ח פעילה, יש להקפיד על קיום סעיפי החוק ולכנס את הועדה אחת לשלושה חודשים.

בהתאם להנחיות בקונטרס מל"ח, בתום כל ישיבת ועדת מל"ח מקומית יש להפיץ מסמך סיכום. **הביקורת מצאה כי לאחר ישיבות ועדת מל"ח נכתבים מסמכי סיכום, והעתקים מהם נשלחים לגורמים הנוגעים בדבר.**

הביקורת בדקה ביצוע החלטות שנתקבלו בישיבות ועדת מל"ח :

- בישיבה מיום 24.5.08, ביקשה רמ"ט מל"ח לבדוק האם למפעלים החיוניים ולבי"ס "נאות אילנה" יש גנראטור חרום וכן אישרה לתקן את הגנראטורים לחרום. לדברי מנהל מח' בטחון נבדק כי למפעלים ולבי"ס יש גנראטור חרום תקין. הגנראטורים לחרום תוקנו. כמו כן הנ"ל ביקשה למפות את אוכלוסיית חסרי ישע בעיר. לדברי מנהל מח' בטחון המיפוי בוצע.
- בישיבה מיום 25.5.09, נתבקש ממונה בריאות לאייש את תפקיד אחראי לחומרים מסוכנים. לדברי מנהל מח' בטחון התפקיד אויש.
- בישיבה הנ"ל (וגם בישיבה מיום 2.12.09) הוחלט כי לכל מחזיק תיק (אחראי תחום) במל"ח יהיה סגן/ממלא מקום שיכיר היטב את כל החומר. לדברי מנהל מח' בטחון מונו סגנים לכל התחומים, למעט תחום לוגיסטיקה ותפעול (בטיפול).
- בישיבה מיום 2.6.09 נמסר כי בעת התרגיל הארצי הצופר מעל ביה"ס "בעקבי הצאן" לא פעל, כמו גם בניסוי שהיה לפני התרגיל. לדברי מנהל מח' בטחון המידע הובא לידיעת פיקוד העורף, אולם אין בידיו מידע האם אכן בוצע התיקון בפועל. כמו כן בישיבה הנ"ל הנחתה רמ"ט מל"ח כי "כל בעל תפקיד יעלה על יומן אירועים את האירועים, הפעולות והלקחים שבוצעו בתרגיל ויעביר את דפי היומן למרכז ועדת מל"ח". **יומן ורישום כנ"ל לא נמצאו במח' בטחון.** לדברי מרכז הוועדה הנתונים נתקבלו מבעלי התפקידים, הם שימשו לצורך הכנת פרוטוקול הישיבה (שנכתב לאחר קבלת החומר) אולם לאחר כתיבת הפרוטוקול הם לא נשמרו.

הביקורת ביקשה לבדוק – בהתאם לרשום בפרוטוקולים – האם נערך בישיבות הועדה מעקב אחר ביצוע החלטות קודמות.
לא נמצא דיווח על מידת ביצוע החלטות קודמות.

המלצה

יש לבדוק בכל ישיבה של ועדת מל"ח את מידת ביצוע ההנחיות וההחלטות שנתקבלו בישיבות קודמות, ולציין זאת בפרוטוקול.

3. תיק נתונים

אחד מתפקידיה העיקריים של ועדת מל"ח המקומית ברגיעה הוא לעבד ולהכין לקראת שעת חרום תיקי נתונים לנושאי מל"ח של הרשות המקומית כדי לוודא שהמעבר מרגיעה לשע"ח יתקיים במינימום הפרעות.

לפי קונטרס מל"ח 12/2004 (סעיף 54) תיק הנתונים צריך שיכיל את המסמכים הבאים:

- נתונים בסיסיים כלליים של הרשות כולל מפה.
- הרכב ועדת מל"ח המקומית.
- תקן כוח אדם בחרום כולל יחידות הביצוע.
- תקן רכב וצמ"ח לרבות יחידות הביצוע.
- תכנית הפריסה של מרכז ההפעלה.
- טבלאות נתונים ממולאות ומעודכנות כנדרש בקונטרסים הייעודיים, או לחילופין מערכת ממוכנת המכילה אותם.
- רשימת מפעלים חיוניים במרחב השיפוט המקומי; רשימת מתקנים הנתפסים בשע"ח על ידי צה"ל; רשימת מתקני השהייה/פינוי/קליטה המופעלים על ידי הרשות המקומית.
- תכנון הפעלת מתנדבים.
- דרכי תקשורת חיוניים של גורמים מקומיים וחיצוניים.

ממצאי הביקורת מעלים כי המידע והנתונים קיימים במטה החרום אולם הם נמצאים בתוך מספר תיקים נפרדים (בתיק תכנון פס"ח, בתיקי המכלולים וכד') וכן במוקד העירוני. חלק מתיקי המיכלולים, על המידע שבהם, אינם נמצאים במרכז ההפעלה ואמורים להיות מובאים למקום רק בעת חרום, ע"י האחראי לתחום.

המלצה:

יש להכין תיק נתונים מרכזי מקיף שיכלול ריכוז של כל המידע והמסמכים הנדרשים בהתאם להנחיות מל"ח – על מנת לאפשר תפקוד ושליטה מהירים ויעילים בעת הצורך.

4. נוהלי חרום עירוניים

במבוא לתיקי האב (שהוכנו במשותף ע"י מל"ח, פיקוד העורף, משרד הפנים ומרכז השלטון המקומי) נכתב כי **מטרתם לשמש מתכונת להכנת נוהלי חרום ברשות המקומית תוך יישום העקרונות המפורטים בתיק בהתאמה למבנה הרשות ולמאפייניה – וכי יש לקבוע נוהלים, בין השאר כמפורט להלן: נוהלי הפעלה למטה החרום של הרשות ומרכז ההפעלה; נוהלי עבודה למכלולים במטה החרום; נוהלי עבודה לאגפים ולמחלקות בתוך המיכלולים; נוהלי עבודה לצוותי ההתערבות, התשתיות ולשכת המידע. כמו כן מפורטות בתיקי האב הנחיות להכנת הנוהלים ע"י הרשות המקומית.**

לא קיימים בראש העין נוהלי חרום מטעם הרשות המקומית, כנדרש בתיקי האב – המתאימים את הדרישות הכלליות בתיקים למאפיינים המקומיים של הרשות. לדברי מנהל מח' בטחון אין ביכולתו – הן מבחינת זמן והן מבחינת ידע מעשי – לכתוב ולערוך את הנוהלים, שלדעתו הם דרושים ונחוצים.

המלצה:

יש להכין קובץ נוהלים עירוניים בנושאים השונים של תחום היערכות לחרום. במסגרת זו יש להתייחס גם להמלצות בסעיפים 10, 11, 16, 19, 21 בדו"ח זה להלן. מומלץ להעמיד באופן חד-פעמי תקציב מתאים לצורך סיוע בהכנת הנוהלים ע"י גורם מקצועי, בהנחיית מנהל המחלקה וועדת מל"ח.

5. תרגול הרשות המקומית ע"י מל"ח

תרגול הרשויות המקומיות ע"י מל"ח הוא נדבך מרכזי בהכנת הרשויות להתמודדות עם עיתות חרום. מטרת התרגילים לקדם את מוכנותם של הגופים השונים במערך המל"ח לקראת שעת חרום ועליהם לבטא שיתוף פעולה בין כלל הגורמים שעניינם בכך: ועדות מל"ח מקומיות, המטות המחוזיים של מל"ח, פיקוד העורף ויחידות ההגמ"ר, משטרת ישראל, שירותי כבאות והצלה, מד"א ועוד.

קיימים ארבעה סוגי תרגילים: בשלושה סוגים מתורגל רק דרג המטה (תרגיל טכני, תרגיל הזרמות, תרגיל מחשבת) ואילו בתרגיל "המשולב" נבחנת היכולת של הגוף המתורגל לנהל אירוע גם ברמת השטח.

מחזוריות התרגול של כל רשות ע"י מל"ח אמורה להיות דו-שנתית. יחד עם זאת, כנראה עקב התמקדות בביצוע תרגילים בהיקף כל-ארצי ב- 2008 וב- 2009, מל"ח אינו עומד ביעד זה מ- 2008, אם כי לקראת 2010 מתוכננים שוב תרגולים ברשויות ספציפיות. בעת הביקורת לא נמסר ע"י מל"ח למח' בטחון בראש העין על תרגיל לרשות המתוכנן ל- 2010.

ממצאי הביקורת בנושא תרגילי מל"ח כלהלן:

- באוקטובר 2007 נערך תרגיל מל"ח לראש העין שכלל: העלאת רמת הכוננות, כינוס ועדת מל"ח, הפעלת אלמנטים שונים בשטח (כגון חלוקת מים), הוצאת חפ"ק לשטח, היערכות למתן מענה לאירוע פתע של רעידת אדמה. רמ"ט מל"ח מחוזי פרסם סיכום לתרגיל ודירג את הביצוע ברמה "כמעט טובה מאד", וציין לטובה את ההכנות ואופן ניהול המטה.
- במאי 2008 השתתפה העירייה בתרגיל העורף הארצי. פיקוד העורף לא פרסם סיכום מטעמו לגבי תפקוד עיריית ראש העין בתרגיל זה, וכך כל הפקת הלקחים והבקרה נעשתה בדרך של סיכום פנימי מטעם ועדת מל"ח - בו ציינה מנכ"לית העירייה, בין השאר, כי "התרחיש נלקח ברצינות ע"י בעלי התפקידים, שגילו ידע בנוהלים ובהפעלת הצוותים עפ"י הצורך הנדרש". נציג יקל"ר בוועדה ציין כי "התרגיל עבר בהצלחה ובעלי התפקידים גילו בקיאות ואחריות בביצוע המטלות". לא היה צוות חיצוני לבקרה ולהפקת לקחים מהתרגיל – מעבר להערות אנשי ועדת מל"ח.
- ביוני 2009 השתלבה העירייה בתרגיל הלאומי **למפקדות** העורף "נקודת מפנה 3". במסגרת התרגיל הוקם חפ"ק בשטח, נפתחו 11 מקלטים ציבוריים, בתיה"ס וגני הילדים תרגלו כניסה למקלטים, נפתח מחסן מל"ח/פס"ח ותורגלה העברה מתוכו של ציוד למרכז קליטה אחד שנפתח.
- בסיכום פנימי מטעם העירייה ציין יו"ר ועדת מל"ח כי "התרשמנו שהמערכת (של מתקן הקליטה) מאורגנת מקצועית היטב וטיפול בבעיות ביעילות וביסודיות... ביצוע המטלות בתרגיל היה ברצינות ובאחריות וההכנות לקראתו נעשו בצורה יסודית".
- כאמור לעיל באשר לתרגיל הארצי שנערך ב-2008, וכן לתרגיל בשנת 2009, פיקוד העורף לא פרסם סיכום מטעמו, והסיכום בראש העין היה פנימי. **במצב זה אין כלי בקרה למסירת סיכום ולקחים – מעבר להתרשמות חברי ועדת מל"ח המקומית.**

המלצה:

כאשר העירייה משתתפת בתרגיל היערכות לחרום – עליה לדרוש מראש מפיקוד העורף לפרסם מטעמו סיכום בכתב של לקחי התרגיל, שימש כבסיס ליישום לקחים.

6. ביקורות חיצוניות בתחומי מל"ח

בהתאם לנוהל מס' 18 של מטה מל"ח ארצי ("ביצוע ביקורות במערך מל"ח") – רמ"ט מל"ח מחוזי מבצע (בשיתוף חברי הוועדה המחוזית) ביקורות כוננות ברשויות המקומיות. מאחר וברשויות המקומיות מתקיימים גם תרגילים וגם נערכות ביקורות, ולאור המספר הרב של רשויות בחלק מהמחוזות – **בדרך כלל בשנה אחת מתבצע תרגול ובשנה שלאחריה נערכת ביקורת כוננות, וכך הלאה. במסגרת ביקורות מל"ח נערכות גם ביקורת פס"ח.** הביקורת האחרונה מטעם מל"ח בראש העין נערכה בסוף 2007, ובסיכומה כתב רמ"ט מל"ח מחוז השרון והשומרון כי התרגול היה "ברמה כמעט טובה מאד" וכי בלטו לטובה ההכנות, ואופן ניהול המטה ע"י המנכ"ל ומנהל מח' המים. מתוכננת ביקורת מל"ח ב-2010.

מינהל המים במשרד הפנים (מסוף 2009 עבר למשרד התשתיות) מבצע ביקורות שוטפות ברשויות המקומיות לבידיקת המוכנות לאספקת מים בשעת חרום. הביקורת בראש העין, בפברואר 2009, התמקדה בתיקון ליקויים מביקורות קודמות ובבחינת ההיערכות למצבי חרום בהם עלולה להשתבש אספקת המים. במסגרת סיכום הביקורת נכתב, בין השאר:

"חסרות תוכניות כתובות ומפורטות המתואמות גם מול חברת "מקורות" המגדירות את השיטה להבטחת נורמות המים במצבי חרום... רמת תשומת הלב הניתנת לקידום תוכניות היערכות העירייה להתמודדות עם מצבי חרום ומשבר בתחום אספקת המים וסילוק הביוב אינה עומדת בסטנדרטים הנדרשים... לא בוצעה פעילות משמעותית, כולל לא תיקון ליקויים מביקורות קודמות, לקידום ההיערכות העירונית למצבי חרום בתחום... מומלץ לכל הגורמים האחראים למשק המים (מל"ח) בעירייה ללמוד היטב דו"ח זה, בדגש על ליקויים החוזרים מביקורות קודמות, ולעשות למימוש ההמלצות שהוצגו".

כמו כן נכתב בדו"ח הביקורת הנ"ל כי "העירייה אינה עומדת בתקני המינימום בכל הקשור למלאי צנרת ואביזרים למים ולביוב".

הדו"ח הנ"ל מצביע על ליקויים הנמשכים תקופה ארוכה מבלי שתוקנו. עפ"י הפרוטוקולים של ועדת מל"ח, הדו"ח לא הוצג ונדון בוועדה בשלושת הישיבות שנערכו לאחר קבלתו (במרץ 2009). עד לסיום הביקורת ליקויים אלה טרם תוקנו, ולדברי מנהל מח' בטחון הכוונה היא שתאגיד המים יעסוק בכך בהקדם.

המלצות

- יש לתקן בהקדם את כל הליקויים בנוגע להיערכות בחרום בתחום המים.
- יש להציג כל דו"ח ביקורת שמתקבל בנושא מל"ח/פס"ח/מקלטים בפני ועדת מל"ח.

7. תקני כח-אדם בשעת חרום

בהתאם לקונטרס מל"ח מ-12/2004 תקן כח אדם לוועדת מל"ח המקומית ולמטה החרום יקבע במתואם ע"י הוועדה, מל"ח המחוזי והיחידה לכח אדם בשעת חרום במשרד התמ"ת. שיבוץ כח האדם עפ"י התקן שאושר ייעשה בעדיפות מתוך עובדי הרשות המקומית, פטורי הגיוס או ע"י מגויסי חוץ (בתפקידים שאין אפשרות לאישי בעובדי הרשות) וכן בתגבור נוסף של מתנדבים.

משרד התמ"ת שולח לעירייה מעת לעת (באמצעות המערכת הממוחשבת) דו"ח לעדכון "רשימת תקן ואיוש לשעת חרום". נציג מחלקת הביטחון בודק עם מחלקות העירייה השונות את נכונות הפרטים ונשלחת התאמה מעודכנת למשרד התמ"ת.

סך תקני כ"א לחרום הקיימים בראש העין 320 איש, והאיוש בפועל (בעת הביקורת) של תקנים אלה הוא 311 איש (97.2%). כל תקני מרכזי קליטה/פינוי ותקני ועדות פס"ח/מל"ח מאוישים. חסרים: סגן ממונה על בריאות; ממונה על תברואה; רופא וטרינר; עו"ס; פקידי; מדביר, ועוד. לדברי מנהל מח' בטחון נעשים מאמצים לאיוש כל התקנים.

מערך מתנדבים לחרום

מספר המתנדבים הרשומים במאגר לתפקידים בשעת חרום הוא 95 (בעת הביקורת). כ- 60 מהם מיועדים לנושאי רווחה, פקידי, מגישי מזון, טכנאים; כ- 20 כתגבור למרכזי פינוי/קליטה; 7 כמתורגמנים; 8 מוקדנים. ריכוז הטיפול המנהלי בתחום נעשה ע"י עו"סית מהאגף לשירותים חברתיים (רכזת התנדבות באגף). לדבריה הרשימה מעודכנת וקיים קשר שוטף עם האנשים. בינואר 2010 נערך כנס מתנדבים לשעת חרום, בו השתתפו 45 איש מכלל המתנדבים. במסגרת הכנס הרצו, בין השאר, אנשי פיקוד העורף ובכלל זאת בנושא "התנהלות אוכלוסיה בחרום בשילוב מתנדבים ברשות".

מתנדבים בתחומים מקצועיים ספציפיים (כדוגמה: מוקדנים), לא עברו כל הכשרה מקצועית המכינה אותם למלא מיידית את תפקידם בעת הצורך (ראה סעיף 8 להלן).

8. הכשרת בעלי תפקידים בחרום

קיימת חשיבות רבה ללמד ולהכשיר את עובדי העירייה והמתנדבים המיועדים למלא תפקידים בעת חרום בתחומי מל"ח ופס"ח. הכוונה בעיקר לאלו שבעת חרום משובצים לתפקיד השונה מתפקידם ומתחום עיסוקם היום-יומי.

בתיקי האב של מל"ח נקבע כי כל ממלא תפקיד יוכשר לתפקידו תוך שנה מיום מינויו, וכי השתלמויות יבוצעו לפי תכנית דו-שנתית שבמסגרתה כל עובדי הרשות המיועדים לפעול בעת חרום יקבלו את ההדרכה הדרושה. נושא ההשתלמות והתכנים, הנקבעים ע"י הרשות המקומית, יאושרו כחלק מתכנית העבודה שלה, כולל פירוט תקציב.

במרץ 2008 השתתפו ממונה תחום מזון וממונה משכ"ל בחרום בהשתלמות של משרד התמ"ת ומל"ח; ובמאי 2008 נערכה השתלמות של שעתיים למנהלי מתקני קליטה/פינוי וסגניהם (הדרכה מטעם נציג פס"ח במחוז המרכז). מעבר למפורט לעיל לא נערכו השתלמויות/הדרכות המכשירות את עובדי העירייה והמתנדבים המשובצים בעת חרום לתפקיד השונה מתחום עיסוקם השוטף, וכיום ממלאי תפקיד רבים בחרום לא עברו הכשרה מתאימה (ראה גם סעיף 8 להלן).

לדברי מנהל מח' בטחון, למרות החשיבות המרובה שהוא מייחס לנושא – ההשתלמויות לא נערכות הן בשל מצוקת תקציב והן בשל העומס המוטל עליו (לדבריו הוא אישית צריך לרכז את תוכניות ההשתלמויות/הדרכות).

המלצה

אין להשלים עם מצב בו בעלי תפקידים בחרום לא עברו כל הכשרה/הדרכה לגבי הנדרש מהם בעת הצורך. יש לבצע את ההנחיה של מל"ח לפיה כל ממלא תפקיד יוכשר לתפקידו בחרום תוך שנה מיום המינוי, תוך קביעת תוכנית רב-שנתית להדרכה/השתלמות.

9. מרכז ההפעלה (מרה"פ) העירוני

מרכז ההפעלה של הרשות המקומית הוא המקום ממנו פועל **מטה החרום** של הרשות במצב חרום. ייעודו לשמש אתר הפעלת מערך מל"ח המקומי במטרה לאפשר שגרת חיים תקינה לאוכלוסייה והפעלת המשק החיוני בתחומי הרשות.

הפעולות הנעשות במרכז ההפעלה המקומי:

- קבלת דיווחים והנחיות ממקורות שונים והפצתם לגורמים הרלוונטיים.
- יצירת תמונת מצב ועדכונה השוטף.
- הצגת הנתונים הדרושים לביצוע הערכת המצב.
- גיבוש הוראות והנחיות הנגזרות מהערכת המצב והפצתם.
- תיאום בין המכלולים ואגפי הרשות לבין גופי החרום בעת ביצוע פעולות.
- פרסום ומתן מידע לציבור, לרבות הנחייה ועדכון של האוכלוסייה והמפעלים החיוניים במרחבה.
- קשר עם פיקוד העורף, מטה מל"ח מחוזי, משטרת ישראל, מד"א, שירותי כבאות וגופי חרום אחרים.
- ניהול ובקרה על פעולות יחידות הביצוע והטיפול באוכלוסייה.
- מתן תשתית מחשוב וקשר לשליטה ולבקרה של מטה החרום עם יחידות הרשות והמטות האזוריים.
- ניהול מערכות המידע הייעודיות לחרום.

בהתאם להנחיות מל"ח (סעיף 32 בקונטרס 2004), בקביעת מיקומו של מרכז ההפעלה יש לשאוף לכך, בין השאר, שיהיה סמוך ככל האפשר למשרדי הרשות המקומית; שיהיה מקום מוגן בהתאם להוראות המיגון שבתוקף מטעם פיקוד העורף; שיהיה בו מרחב המאפשר עבודה סבירה של כל המכלולים והמשרדים החיוניים לפעולתו; רצוי שיהיה עם מערכת סינון מרכזית.

מרכז השליטה (במרכז ההפעלה) מורכב מחמ"ל וממרכז דיווח. צריכים להימצא בו כל אמצעי השליטה והתקשורת הדרושים למטה החרום, ובכלל זה: טלפוניה פנימית וחיצונית; מערכת מחשבים; קשר אלחוטי וסלולארי; מערכות גיבוי לחשמל; מערכות תצוגה (טלויזיה, מקרן וכו'). כמו כן צריכים להיות בו אמצעי משרד ומינהלה (מכונות צילום, פקס, ציוד משרדי וכו').

הביקורת קיימה סיור בדיקה במרכז ההפעלה העירוני של ראש העין, הממוקם במקלט במתחם העירייה הצמודים למשרדי מח' הביטחון והמוקד העירוני ולהלן הממצאים:

- קיימת מערכת טיהור סינון מרכזית, כולל מסנן אב"כ.
- המקלט אטום לחל"כ.
- החדרים ממוזגים.
- קיים גנראטור חרום המופעל בעת הפסקת זרם החשמל.
- קיים תא שירותים כימי.
- בעת רגיעה קיימים כ- 5 קווי טלפון. בעת חרום כשמתחיל איוש המרה"פ, קו הטלפון של בעלי התפקידים עובר לכאן בשיטת "עקוב אחרי" (יש שלוחות מתאימות). כמו כן קווי מרכזיית העירייה ניתנים לשימוש בעת חרום ממרכז ההפעלה (מרכזן העירייה ממלא את תפקידו באופן יום-יומי משטח המוקד הנמצא במרכז ההפעלה).
- קיים חיבור לטלויזיה בכבלים, מכונת צילום ומכשיר פקס.
- 9 עמדות מחשב נמצאות במקום (משמשות את מח' בטחון ואת המוקד).

מכאן שהנחיות מל"ח בנוגע לאמצעי התקשורת והניהול במטה החרום מקוימות.

יחד עם זאת אין במקום מיכלי מים (בשל השטח הקטן) והמיכלים המיועדים נמצאים במחסן מל"ח. כמו כן אין מערכת אוורור – נתון בעייתי מאחר ובאיוש בחרום אמורים להימצא במקום אנשים רבים בשטח קטן.

במרכז ההפעלה צריכים להיות עזרי מטה ושליטה, שהעיקריים בהם הם:

- מפות עירוניות מוגדלות ומחולקות לאזורי המשנה + מפות מרחביות של האזור.
- צילומי אויר מעודכנים.
- מפות נתונים של נתוני החרום השונים.
- טבלאות נתונים עיקריים, כולל נתוני תקשורת.
- טבלאות איכון של בעלי תפקידים עיקריים.

נמצא כי עזרי המטה והשליטה אינם מלאים כנדרש: צילומי האוויר הם משנת 2000; אין מפות של נתוני החרום השונים (הנתונים נמצאים בקלסרים ובמערכת הממוחשבת); אין טבלאות איכון מלאות של בעלי תפקידים עיקריים. סה"כ שטח המרה"פ (כ- 110 מ"ר ברוטו) מצומצם וצפוף והוא אינו מתאים לייעודו. לרבים מבעלי התפקידים בתחומי מל"ח אין מקום בעת חרום ומתוכנן כי הם ימלאו את משימותיהם בחרום ממשרדיהם הרגילים. עבור יו"ר הועדה (ראש העיר) חדרון קטנטן, וכך גם עבור בעלי תפקידים אחרים, לרבות אנשי ועדת פס"ח.

המלצות

יש להשלים את כל עזרי המטה והשליטה כנדרש בהנחיות מל"ח, לרבות תצלומי אויר ומפות מעודכנים, ולהציגם במקום.
יש לכלול בכל התכנונים לגבי בנייה עירונית-עתידיה את הצורך בהקמת מרכז הפעלה שמתאים לייעודו (המרכז חייב להיות בתוך מקלט, וסמוך ככל הניתן למשרדי הרשות המקומית).

10. החפ"ק העירוני

מטה מל"ח ארצי ממליץ לכל רשות מקומית להכין מראש רכב/גרור שעליו מותקנים אמצעי התקשורת ועזרי המטה הדרושים לניהול אירוע בקרבה לזירת ההתרחשות. תפקידיו:

- להוות מוקד שליטה של הרשות בקרבת האירוע.
- לשמש קישור של הרשות בחפ"ק המשולב של מפקד האירוע מטעם צה"ל או המשטרה.
- להעביר למרכז ההפעלה את תמונת המצב מהשטח ואת ההחלטות המתקבלות בחפ"ק המשולב.
- לנהל ולהפעיל את יחידות הרשות הפועלות בזירת האירוע ובקרבתו.

לפי קונטרס מל"ח מ- 12/2004 מבנה וארגון החפ"ק יהיה כדלהלן:

- הצוות יכלול, בדרך כלל, מנהלים של הרשות מהתחומים הרלוונטיים לאירוע.
- את ניהול החפ"ק יוכל ליטול בכל עת ראש הרשות, המנכ"ל או ראש מטה החרום.
- בחפ"ק ימצאו העזרים הדרושים לניהול האירוע (מפות, טבלאות, נתונים וכו') ואמצעי השליטה הדרושים להפעלת יחידות הרשות.

לצורך ההיערכות לחרום קיים גרור אחד, שבמקורו תוכנן כגרור תאורה (הכולל גנרטורים, כבלי תאורה, פנסים, כלים שונים וכד'), שנוספו לו אוהל חפ"ק וכסאות על מנת שיוכל לשמש כמעין גרור חפ"ק. הוא לא יועד מלכתחילה לשמש כגרור חפ"ק והוא חסר אמצעי שליטה לרכב פיקוד כגון לוחות ועזרים, מפות וטבלאות, דלפק ניהול, אמצעי קשר מתאימים וכד'.
הגרור חונה במחסן ברח' מלכי ישראל. בבדיקת הביקורת הוא נמצא במצב שמור. לא קיים עבורו אישור רישוי בר-תוקף ממשרד התחבורה.

לא קיים נוהל לדרך הכנת החפ"ק בשעת חרום ולהפעלתו.

המלצות

- יש להכין נוהל להיערכות ולהפעלת החפ"ק בשעת חרום.
- יש לוודא כי לגרור יש רישיון רכב בר-תוקף, כנדרש בחוק.
- אם הגרור הקיים מיועד לשמש כגרור פיקוד בשטח (ולא כגרור תאורה מורחב) – יש להכין ולצייד אותו בהתאם.

11. מחסן מל"ח

- בהתאם לקונטרס מל"ח בנושא מים וביוב ממאי 2004 (מאת מטה מל"ח ארצי והרשות העליונה למים בשע"ח) – הרשות המקומית חייבת להצטייד לשעת חרום באמצעים הבאים:
- מיכלים לחלוקת מים (ניידים ונייחים) ואמצעי שינוע/גרירה.
  - ברזיות לחלוקת מים.
  - משאבות ניקוז/בוץ.
  - ציוד לביצוע תיקונים ברשתות המים והביוב.
  - מלאי צנרת ואביזרים למים ולביוב (לצורך תיקונים).
  - ציוד וחומרים לחיטוי מים.
  - מלאי דלק להפעלת אמצעי הגנרציה העצמיים.
  - דיזל גנראטורים למתקני שאיבה למים ולמכוני הביוב.

עפ"י קביעת המינהל למשק המים ברשויות המקומיות – **המצאי בראש העין של משאבות המים, משאבות הבוץ והניקוז ומיכלים 5000 ליטר נגררים – עונה לתקן; חסרים לתקן 5 מיכלי מים נייחים 1000 ליטר וכן חסרים לתקן 9 ברזיות ניידות.**

ממצאי הביקורת במחסנים בהם מאוחסן ציוד מל"ח – במתחם העירייה וברח' מלכי ישראל.

במחסן הממוקם במתחם העירייה נמצאו 11 מיכלי מים 1000 ליטר (נייחים ונגררים) וגנראטור אחד (נייד). במשך שנים אוכסנו במקום 3 מיכלי מים 5000 ליטר (נגררים) אולם עם העברת התכולה של מחסן העירייה (שהיה בסמוך) לתוך מחסן זה, בדצמבר 2009, הוצאו שלושת המיכלים מחוץ למחסן והוצבו בחוץ (גלויים, לא תחת סככה). **אין למיכלים אלה רישוי בר-תוקף (כנדרש בחוק).**

מיכלי המים 1000 הליטר נמצאים במקום זמן רב (לא הוצאו לאירועים שונים, לתרגולים וכו'), ובתשובה לשאלת הביקורת מסרו נציגי מח' בטחון כי מעת לעת המיכלים נשטפים חיצונית. **פנים המיכלים לא נשטפו.**

לא קיים כל נוהל/הנחייה בכתב לגבי אופן ותדירות תחזוקת מיכלי המים ולא קיים תיעוד לטיפול בהם. המצב הקיים לפיו מיכלי מים אינם נשטפים במשך שנים – אינו תקין ויכול להוות סיכון מבחינה תברואתית.

המחסן נמצא לא נקי. לדברי נציגי מח' הביטחון הכניסה למחסן מותרת כיום לגורמים שונים בעירייה המטפלים בציוד העירוני המאוכסן, והמחסן אינו בלעדי יותר למל"ח - ולכן אין להם שליטה על מצב הניקיון.

במחסן ברח' מלכי ישראל קיים ציוד מל"ח ופס"ח לחרום (לגבי ציוד פס"ח ראה סעיף 16 להלן). ציוד מל"ח כולל: ברזיות, צינורות וציוד למים ולביוב, 2 משאבות מים ו-4 גנראטורים (אחד משויך לחפ"ק העירוני), וציוד נוסף. המחסן מוגן ע"י מערכת אזעקה

לבקשת הביקורת הופעלו כל הגנראטורים והמשאבות במקום ונמצא כי פעולתם תקינה.

הבדיקות השוטפות השוטפת של הגנראטורים והמשאבות נעשות אחת לחודש, ומתועדות ברישום במחברת הכוללת את ממצאי הבדיקה ודרכי הטיפול. יחד עם זאת אין הנחייה כתובה ביחס לתכיפות הבדיקה ובאשר לטיפולים השונים הנדרשים, כגון בדיקת/החלפת שמן מנוע וכד'.

העברת הטיפול לתאגיד המים

עם הקמת תאגיד המים "עין אפק" ב-2009 הטיפול בכל נושאי המים והביוב העירוניים, לרבות בשעת חרום, הועבר אליו באישור ובתיאום עם רשות המים במשרד התשתיות (וקודם לכן עם מינהל המים במשרד הפנים שעבר למשרד התשתיות). במסגרת הקמת התאגיד הטיפול השוטף בציוד לחרום (מלאי ותקינות) יועבר אליו, לרבות הצבת הציוד עצמו במחסני התאגיד.

חוזר מנכ"ל משרד הפנים 4/2009 עוסק בשיתוף הפעולה וחלוקת המשימות בין תאגידי המים ובין הרשויות המקומיות במצבי חרום. לפי החוזר, בשעת חרום (כאשר האירוע "חוצה תחומים" מעבר לאירוע ממוקד במים בלבד) - הרשות היא המנהלת את האירוע באופן כולל, תוך שליטה מהמרה"פ הרשותי כשנציג התאגיד, המהווה חלק מהמטה הרשותי, הוא הגורם המוסמך בתחום המים והביוב.

כמו כן, לפי חוזר מנכ"ל משרד הפנים הנ"ל, על כל רשות להכין מסמך מסכם המגדיר את תחומי ההסכמות, תחומי האחריות והמטלות - שיהווה אבן יסוד לקידום וקיום תוכנית החרום.

המלצות

- האחריות הכללית למוכנות לחרום בנושאי מים וביוב נשארת בידי ועדת מל"ח המקומית (כמו בכל נושאי החרום האחרים) כשהתאגיד מהווה את זרוע הביצוע. לפיכך יש להכין בהקדם את המסמך המגדיר את תחומי האחריות והמטלות, כנדרש בחוזר מנכ"ל משרד הפנים 4/2009.
- יש להשלים את מלאי הציוד החסר (מיכלים, ברזיות).
- יש להכין נוהלים לגבי דרך התחזוקה השוטפת של ציוד מל"ח במחסנים, לרבות לגבי תיעוד הטיפול.
- יש למצוא פתרון שיבטיח שטיפה תקופתית של מיכלי המים, פנים וחוף (ניתן להיעזר, במידת הצורך, בחברות העוסקות בכך).

פס"ח (פינוי, סעד, חללים)**12. כללי**

"**הרשות העליונה לפינוי, סעד ולטיפול בחללים בשעת חרום**", הוקמה עפ"י החלטת הממשלה מיום 14.8.1960. זוהי רשות ייעודית העוסקת בכל הנוגע לקליטת אוכלוסיה מפונה בשעת חרום וטיפול בחללים בין האוכלוסייה האזרחית ו**פועלת בשעת חרום במסגרת משק לשעת חרום (מל"ח), המנוהלת ע"י משרד הפנים**, מיוצגים בה: משרדי ממשלה, פיקוד העורף, משטרת ישראל, המרכז לשלטון מקומי וגופים נוספים.

יו"ר הרשות העליונה לפס"ח הוא מנכ"ל משרד הפנים, וחברי הרשות מתמנים ע"י שר הפנים (עפ"י המלצת משרדיהם או מוסדותיהם) לתקופה בלתי מוגבלת. ליד הרשות העליונה פועל מטה סדר המאייש ע"י עובדי משרד הפנים.

התפקידים העיקריים של מערך פס"ח הם:

- **קליטת אוכלוסיה מפונה** משטחים פגועים או מסוכנים בשעות חרום.
  - **ארגון והפעלת מתקנים** שישמשו כמרכזי פינוי ומרכזי קליטה וטיפול במפונים – לרבות **הגשת עזרה ראשונה, שירותי סעד חיוניים** והכנת אמצעים במתקנים אלה (לינה, כלכלה ותנאים סניטריים).
  - **טיפול בחללים וקבורתם** – כולל הכנה, ארגון והפעלת תחנות ריכוז חללים ובית עלמין לשעת חרום, לפי הצורך.
- בהתאם לנוהל מס' 12 של רשות פס"ח עליונה (מאפריל 2007) **הרשויות המקומיות** מהוות את גופי הביצוע למערך קליטת המפונים והטיפול בחללים בשעת חרום.
- בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד הפנים מיום 14.1.2008 **פעילות מערך פס"ח ברשות המקומית** **תבוצע עצמאית ע"י הרשויות המקומיות ועל בסיס תורת ההפעלה ונהלי פס"ח**. עפ"י דרישה ובתיאום ניתן להסתייע בסגל פס"ח מחוז/ארצי.

13. ועדת המשנה המקומית לפס"ח

ראש הרשות המקומית, המשמש כיו"ר ועדת מל"ח מקומית, אחראי לביצוע מחזוריות פעילות פס"ח ברשות. **תכנון, ארגון והכשרת מערך קליטת המפונים והטיפול בחללים בתחום שטח השיפוט של הרשות ברגיעה, והפעלתו בשעת חרום** – הוא בטיפול של "ועדת המשנה המקומית לפס"ח", המופעלת ברשות במסגרת ועדת מל"ח.

בין תפקידיה של הועדה (ברגיעה) :

- תיאום שילובו של מטה מל"ח המקומי בסיוע למערך פס"ח בנושאי הבריאות, רווחה, חינוך, מזון, היסעים וכד'.
- הכשרת ותרגול גופי הביצוע המקומיים.
- הכנת המתקנים המיועדים לקליטת מפונים.
- הכנת האמצעים הדרושים להפעלת המתקנים (לינה, כלכלה, עזרה ראשונה, סניטציה וכו').
- אחזקת מחסני החרום המקומיים וטיפול בציוד.
- שיבוץ כח אדם בתפקידים השונים והכשרת כח האדם לביצוע המשימות בשעת חרום.

בהתאם לקונטרס פס"ח מ-9/2003, מבנה וארגון הועדה הוא כדלהלן :

- יו"ר הועדה : בכיר ברשות (סגן ראש הרשות, מנכ"ל/מזכיר, ראש מינהל/אגף, חבר מועצה).
  - סגן יו"ר הועדה : עפ"י קביעת הרשות ; מרכז הועדה : עובד הרשות המקומית.
  - נציגים של : אגף הרווחה, המועצה הדתית, אגף החינוך, ארגוני המתנדבים, בריאות/תברואה משטרת ישראל, פיקוד העורף, הביטוח הלאומי.
- ועדת המשנה לפס"ח בראש העין כוללת 11 חברים. לחברי הועדה אין כתבי מינוי רשמיים (אין חובה לכך). יו"ר הועדה (משנת 2009) הוא תושב ראש העין שאינו איש הרשות (כפי שנדרש בקונטרס פס"ח) אולם הוא בעל ניסיון רב של שירות במילואים במערך פס"ח/מל"ח. מחזיק תיק החרום במועצת העיר, החבר גם בוועדת מל"ח, שימש בעבר כיו"ר פס"ח ארצי.
- על הועדה להתכנס (ברגיעה) אחת לשנה. הועדה התכנסה ביולי 2008 וביולי 2009.**

המלצה

רצוי להוציא עבור כל חברי ועדת פס"ח כתבי מנוי, למרות שאין חובה רשמית לכך.

14. תיק תכנון פס"ח

- לפי הנחיות מל"ח/פס"ח ארצי, בכל רשות מקומית יוכן ברגיעה תיק תכנון מקומי שיפרט את היערכות הרשות ואת הנתונים הדרושים לצורך התכנון.
- תיק התכנון צריך שיכלול את המרכיבים הבאים :
- רשימת חברי ועדת מל"ח ופס"ח ;
  - מערך הקליטה המקומי : רשימת מרכזי פינוי וקליטה ופירוט כ"א לפי מרכזים.
  - מערך הטיפול בחללים : תחנות ריכוז חללים, בתי עלמין וכח אדם.
  - ריכוז נתוני פס"ח – כללי.
  - הצטיידות (מצאי ציוד במחסנים ובמקומות אחרים).
- בביקורת נמצא כי קיים תיק תכנון פס"ח ובו הנתונים הנדרשים.**

15. מערך קליטת המפונים

פיקוד העורף הוא האחראי על פינוי האוכלוסייה משטח אירוע ועד למרכזי הפינוי או הקליטה, ופסי"ח והרשויות המקומיות אחראים על קליטת האוכלוסייה במרכזים ועל הטיפול בה.

אזרחים שחולצו משטח תקרית ונשארו מחוסרי קורת גג, מופנים **למרכזי פינוי/השהייה** – שם ישהו פרק זמן קצר (עד כיממה). מרכזי הפינוי מופעלים בדרך כלל באירועים מקומיים בהם היקף המפונים קטן יחסית ומרכז השהייה מופעל במצבים בהם מתרחש אירוע המחייב פינוי אוכלוסייה משטח מסוכן – בהיקפים גדולים ובמהירות רבה (כגון באירוע חל"כ) על מנת להציל חיים. ייעוד מרכז הפינוי/השהייה:

- לשמש מקום שהייה ארעי למשך זמן של כיממה עד להעברה למרכזי קליטה, לקרובי משפחה או למקומות חליפיים אחרים.
- לאפשר הגשת סיוע ראשוני – במטרה לסייע למפונים להתגבר על ההלם והחרדה, לטפל בצרכיהם ולספק את צרכיהם המידיים.
- לאפשר למפונים למצוא פתרון עצמאי לקליטתם אצל בני משפחה, ידידים וכו' או לבצע תיקונים קלים למבנים שניזוקו על מנת לאפשר את חזרתם.
- במרכזי הפינוי/השהייה לא מתוכננת הקצאת ציוד לינה – אלא לפי הצורך עבור מבוגרים, חולים וילדים. כמו כן יקבלו המפונים סיוע בתחומי הרווחה (ע"י עובדי אגף הרווחה העירוני) ובתחום הרפואי (עפ"י הנחיות משרד הבריאות – קישור למרפאות הקהילה).

בראש העין שני מרכזי פינוי:

בבית ספר "נופים" (קיבולת מירבית 500 מפונים) ובבית ספר תיכון "בגין" (קיבולת מירבית 1000 מפונים).

מפונים חסרי קורת גג ששהו במרכז פינוי ואין באפשרותם לחזור לבתיהם או למצוא פתרון חילופי אחר – מועברים **למרכזי קליטה** לשהייה ממושכת. כמו כן מגיעה ישירות למרכזי הקליטה אוכלוסייה לאחר שפונתה מביתה או לאחר שהושהתה בביתה (בעיקר באירוע ביולוגי). במרכז הקליטה מסופק לאוכלוסייה המפונה מקום מגורים זמני ואפשרות לכלכלה ולשירותי עזר שונים – שיאפשרו לקיים אורח חיים וחיי משפחה תקינים ככל האפשר לתקופה ממושכת עד להחזרה לבית או עד למציאת פתרון שיקומי חילופי הולם.

במרכז הקליטה המקומי נעשות, בין השאר, הפעולות הבאות:

- כלכלת המפונים.
- שירותי אחזקה.
- קישור והכוונה לשירותים בתחומים השונים הניתנים למפונים ע"י הרשות המקומית או גורמים אחרים.
- תכנון והפעלת מערכת לימודים לילדי המפונים.

בראש העין 5 מרכזי קליטה, כדלהלן:

מיקום המתקן	קיבולת מפונים מירבית
מרכז יום לקשיש, רח' חזון איש	300
מתנ"ס רח' מרבד הקסמים	300
מרכז פיס רח' שבזי	300
בית ספר נווה דליה	300
בית ספר בעקבי הצאן	300

עבור כל מרכז פיננוי/קליטה צריך להיות במטה החרום תיק מתקן הכולל: תיאור המתקן, ייעודו, סדר פעולות ראשוני, רשימת בעלי תפקידים ומוסדות ברשות המקומית, תקן כ"א, הגדרת תפקידי הסגל, טבלת איוש כ"א במתקן, נוהל קבלת ציוד ממחסן הרשות, ציוד מומלץ, נוהל אספקת מזון, נוהל רישום ודיווח, דוגמאות טפסים, דו"חות וטבלאות, תרשים המתקן.

הביקורת בדקה את תיקי המתקן של כל אחד ממרכזי הפינוי/קליטה. נמצא כי הנתונים הנדרשים מלאים (כולל נתוני כח אדם ותפקידים מעודכנים), למעט: בתיק מתקן ב"ס תיכון "בגין" ובתיק מתקן "מרכז יום לקשיש" חסר נוהל קבלת ציוד ממחסני הרשות. בתחילת כל תיק יש דף ריכוז עדכונים, כאשר אחת לחצי שנה יש לערוך בדיקה של הנתונים בתיק ולרשום בדף זה את מועד ביצוע הבדיקה ואת שם המעדכן. נמצא כי לא ממלאים את דף המעקב הנ"ל (אם כי בפועל, כאמור לעיל, מרבית הנתונים מעודכנים).

16. מחסן פס"ח

הפעלתם של המתקנים השונים במערך קליטת המפונים מחייבת קיומו של ציוד זמין לשימוש ולהפעלה בשעת חרום. הרשות המקומית אחראית לרכישת הציוד, אחסנתו ושילובו במערך המקומי. רמת ההצטיידות בכל רשות מקומית מותאמת לקיבולת בפועל של מתקני הקליטה, ליכולת האחסנה ולקצב ההצטיידות.

מחסן פס"ח ברשות משותף עם מחסן מל"ח, ברח' מלכי ישראל. עיקר הציוד בו כולל שמיכות (כ-1200), מזרונים (כ-600), מיטות מתקפלות (כ-110), מיכלי מים 100 ליטר חד פעמי ומיכלי מים עיסית 20 ליטר (סה"כ כ-250), אלונקות, פנסים, תיקי עזרה ראשונה, אפודות לבעלי תפקידים, שמיכות לפינוי חללים וציוד נוסף. חלק מהציוד מיועד למקלטים (סעיף 18 להלן). לדברי מנהל מח' בטחון אם מתעורר צורך בתוספת מיטות, מזרונים וציוד נוסף בעת חרום – ניתן לפנות למחסן האזורי של פס"ח (הנמצא ברעננה) ולקבל את הציוד.

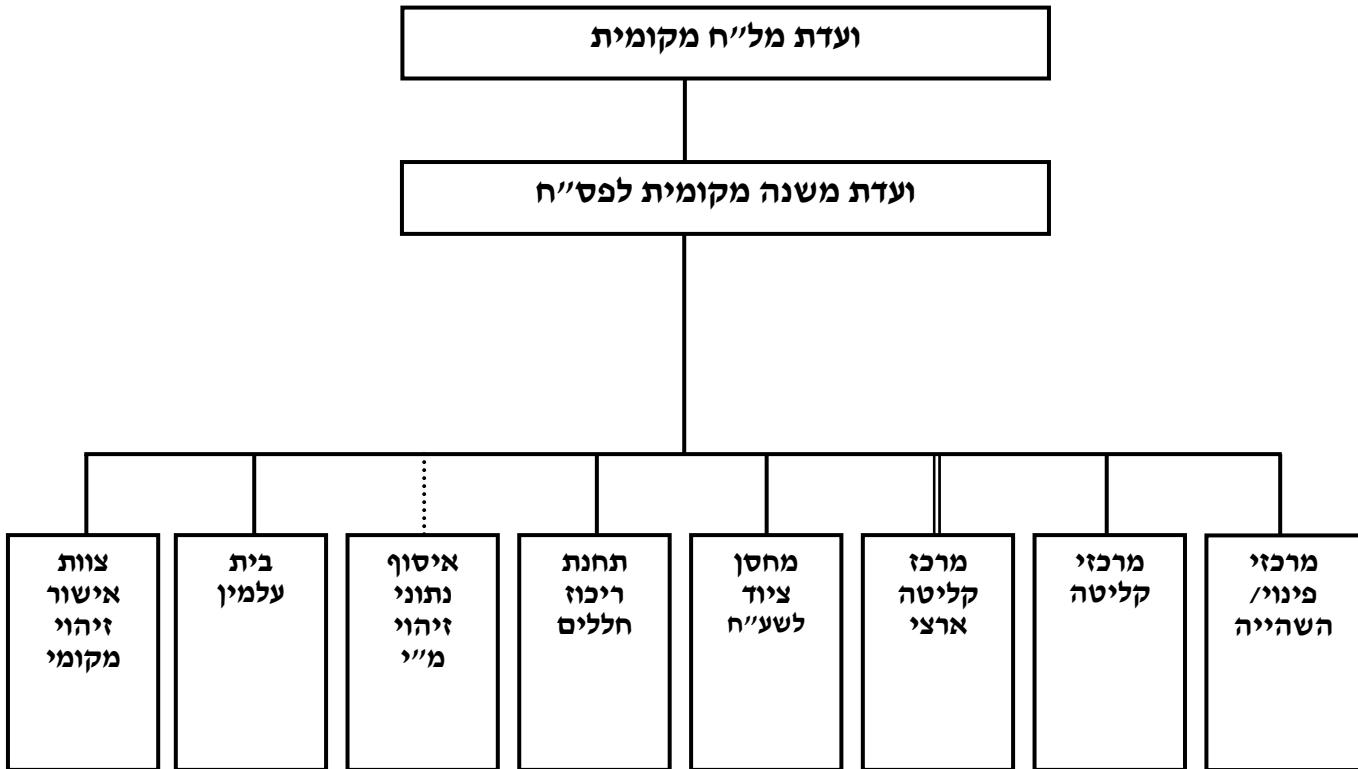
בביקורת נבדק ארגון המחסן, אופן הטיפול ואחזקת הציוד ולהלן הממצאים:

- הציוד אינו מאוכסן בחלוקה לפי מרכזי הפינוי/קליטה (למעט מזוודה הכוללת ציוד משרדי עבור כל מרכז). לדברי מנהל מח' בטחון אין צורך באיחסון המיטות, המזרונים וכו' תוך שהם ממוינים מראש לפי כל מרכז קליטה – מאחר ולא ידוע מראש כמה מרכזים יפתחו בעת חרום ומה תהיה התפוסה בהם.
- המזרונים מגיעים למחסן המקומי עטופים בניילון (4 מזרונים בעטיפה) וכך הם נשמרים. השמיכות נמצאות בתוך קופסאות קרטון סגורות וכל ערימת הקופסאות מכוסה בניילון. לדברי נציגי מח' בטחון לפני כשנתיים לערך הוצאו כל השמיכות מהקופסאות לאורור והוכנסו לתוך הקופסאות טבליות נפטלין. לא קיים תיעוד לטיפול זה (בהתאם לנוהל מס' 27 של רשות פס"ח עליונה משנת 2002, בין השאר יש להוציא את השמיכות לאורור **אחת לשנה** ולהכניס במיכלי הקרטון שלהן חומר דוחה עש).
- **לא קיים כל נוהל מנחה בכתב לגבי תכיפות הבדיקה של הציוד ולגבי אופן הבדיקה.**
לא נמצאה הנחייה לגבי ניהול המלאי, התנועות וניפוק ציוד.

המלצות

- יש להכין נוהלים בכתב לגבי אופן הבדיקה/רענון של ציוד פס"ח במחסן, לרבות לגבי תיעוד הטיפול. יש להנחות לגבי אופן רישום ציוד המונפק מהמחסן למרכזי פינוי/קליטה.

פס"ח ברשויות המקומיות

מקרא

- אחריות רשות מקומית _____
- אחריות הרשות רק לאחר הפעלה בשע"ח =====
- חברות גוף חיצוני לרשות בשע"ח .....

מקלטים ציבוריים

17. כללי

ב"חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א – 1951" הידוע בשם "חוק הג"א", נקבע כי בכל מבנה פרטי או ציבורי בארץ יהיה מקלט. "מקלט ציבורי" מוגדר בחוק הנ"ל כ"מקלט שלא נועד לבית מסוים או למפעל מסוים", דהיינו משרת כמה בנייני דירות ואת העוברים והשבים הנמצאים בקרבתו.

לפי חוק הג"א (סעיף 12 א') ו"תקנות ההתגוננות האזרחית (השתתפות רשויות מקומיות) תשט"ז – 1955", סעיפים 3א, ג' – **האחריות להתקנת מקלטים ציבוריים ולאחזקתם במצב תקין המאפשר את השימוש בהם בכל עת שיהיה צורך בכך, מוטלת על הרשות המקומית.** בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד הפנים ממרץ 2002, סעיף 4 ד', בין המשימות שהרשות המקומית נדרשת לבצע ברגיעה ובחרום: "בניית ואחזקת מקלטים ציבוריים כולל אמצעים הנדרשים עפ"י החוק".

פיקוד העורף מפרסם מעת לעת הנחיות ומפרטים לתחזוקת המקלטים, ביניהם: "נוהל הפעלת מקלטים ומחסות ציבוריים ברגיעה ובמלחמה – תחומי אחריות פיקוד העורף/רשויות מקומיות (אוקטובר 1977): הנחיות/מפרט לתחזוקת מקלטים (2003), (2006).

היקף ומאפיינים של המקלטים בראש העין

בראש העין קיימים 52 מקלטים ציבוריים, מתוכם רק 46 מקלטים מיועדים בפועל לציבור הרחב. יתרת המקלטים (6) כלהלן:

- 3 מקלטים בשטח בתים פרטיים, אינם בטיפול ובתחזוקה של העירייה, ואינם מתוכננים להיפתח ע"י העירייה בחרום (ראה התייחסות בסעיף 19 להלן).
- מקלט מס' 42 בתחנת המשטרה ברח' צה"ל משמש כמחסן ציוד/משרדים למשטרה ובמצבו לא ניתן לקלוט לתוכו תושבים בחרום. יתר על כן: הוא אינו מקלט תיקני (אין בו חלונות ודלתות הדף).
- מקלט מס' 40 במתחם העירייה – משמש כארכיב העירייה.
- מקלט מס' 39 במתחם העירייה – משמש כמוקד העירוני, משרד מחלקת בטחון וכמרכז ההפעלה העירוני בחרום.

14 מתוך 46 המקלטים המיועדים לקליטת הציבור הרחב נמצאים באזור "הוותיקה" ואילו 32 נמצאים באזור "החדש" (גבעת טל והסביבה). 3 מקלטים מתוך הנ"ל אינם במצב כשיר מבחינה תחזוקתית (בעת הביקורת) לקליטת ציבור בחרום (ראה סעיף 19 להלן).

סה"כ שטח 46 המקלטים הנ"ל הוא 3,599 מ"ר. כל המקלטים באזור "החדש" "עיליים" ואילו באזור "הוותיקה" 7 הם עיליים ו- 7 "תחתיים" (מתחת פני הקרקע). מרבית המקלטים (91%) באזור "החדש" שטחם הוא מעל 50 מ"ר למקלט. לעומת זאת רק 50% מהמקלטים באזור "הוותיקה" שטחם הוא מעל 50 מ"ר למקלט.

18. ציוד החרום של המקלטים

בהתאם לתקנות ההתגוננות האזרחית (ציוד ושילוט במקלטים ובמחסנים ציבוריים), התשמ"א – 1981: "מקלט ציבורי יצויד לפי שטחו כאילו היה מקלט המשמש מפעל" (סעיף 10). בהתאם למפרט לאחזקת מקלטים של פיקוד העורף מ- 2003 ומ- 2006, להלן הציוד שצריך להיות במקלטים:

נושא	סוג ציוד	גודל המקלט *		
		עד 8 מ"ר	8-32 מ"ר	32-64 מ"ר
כיבוי אש	מטף	1	2	4
עזרה ראשונה	תחבושות אישיות	2	8	16
	תחבושות בינוניות	-	2	4
	תחבושות נגד כוויה	-	2	4
	משולשי בד	3	10	20
	מרפדי גזה	3	20	40
	סד עץ מרופד	-	1	2
	חוסם עורקים	-	1	2
	אספלנית	-	1	2
	אגדי גזה	3	3	6
	מספריים לעור	-	1	2
	סיכות בטחון	3	10	20
	תרמיל	1	1	2
	אלונקות	-	1	2
שתייה	מיכלי מי שתייה בקיבולת	40 ליטר	160 ליטר	320 ליטר
היגיינה	בתי כסא כימיים**	-	1	2
	שקים לאיסוף אשפה	20	80	160
תאורה	פנסי זרקאור	1	1	2

* מקלט ששטחו למעלה מ- 64 מ"ר יצויד בציוד כפי שמפורט בהנחיות נוספות.
** בית כסא כימי יותקן רק במקלט בו אין בית כסא רגיל.

בראש העין, כמו גם בערים אחרות, הציוד אינו נמצא במקלטים אלא במחסן פס"ח, ומיועד להגיע למקלטים רק בעת הצורך - זאת בשל החשש מפגיעה בו (כולל גניבות) והקושי בפיקוח. הציוד שנמצא במחסן אינו ממוין לפי המקלטים הספציפיים. לא קיים נוהל כתוב לדרך העברת הציוד הנ"ל מהמחסנים למקלטים בעת הצורך.

מצאי הציוד המיועד למקלטים הוא כדלהלן:

מיכלי מים – לפי המפרט עבור כל אחד מ- 4 המקלטים בראש העין ששטחם עד 32 מ"ר צריך להיות מיכלי מים בקיבולת 160 ליטר ועבור 43 המקלטים האחרים (כולל מרכז ההפעלה) מיכלי מים בקיבולת 320 ליטר.

בפועל נמצאים 42 מיכלים 500 ליטר במקלטים ו- 6 נוספים נמצאים במחסן.

מטפים – לפי המפרט עבור כל אחד מ- 4 המקלטים ששטחם עד 32 מ"ר צריכים להיות 2 מטפים, ועבור כל אחד מ- 43 המקלטים האחרים צריכים להיות 4 מטפים (סה"כ 180 מטפים).

בפועל נמצאים רק 35 מטפים: 6 מטפים ב- 5 מקלטים ו- 29 במחסן, דהיינו: **גם על מנת להגיע למלאי מינימאלי של מטף אחד בלבד לכל מקלט – עדיין חסרים 12 מטפים**. המטפים נבדקו (ע"י חברה חיצונית) לאחרונה באפריל 2009.

פנסי זרקאור – לפי המפרט עבור 4 המקלטים ששטחם עד 32 מ"ר צריך להיות פנס אחד ועבור כל אחד מהמקלטים האחרים צריכים להיות 2 פנסים.

בפועל אין כללי פנסי זרקאור עבור המקלטים. לדברי מנהל מח' בטחון בכוונתם לרכוש פנסים כנדרש.

ערכות עזרה ראשונה – במחסן נמצאות 50 ערכות (הגיעו למחסן לאחר שנרכשו בתחילת 2009).

מהנתונים לעיל עולה כי חסר חלק מציוד החרום הבסיסי עבור המקלטים.

הציוד הנמצא במקלטים (מיכלים, מטפים) אינו רשום בדו"ח מלאי הציוד (אם כי רשום בתיק של כל מקלט).

המלצות

- יש להשלים מיידית את ציוד החרום עבור כל מקלט, בהתאם למפרט פיקוד העורף.
- מומלץ להכין את הציוד במחסן כשהוא ממוין בהתאם לייעודו עבור כל מקלט. בעת הכרזת מצב חרום ופתיחת מקלטים קיים צורך בהעברה מיידית של הציוד ואין מקום לאבדן זמן יקר למיונו ולהכנתו.
- יש להכין נוהל לגבי דרך העברת הציוד מהמחסנים למקלטים בעת הצורך.
- יש לרשום את הציוד המצוי במקלטים בדו"ח מלאי הציוד.

19. מצב המקלטים ותחזוקתם

בהתאם להנחיות פיקוד העורף - אגף/מחלקת בטחון ברשות המקומית הוא הגורם האחראי לטיפול, פיקוח ואחזקה של מקלטים ציבוריים. הפיקוד פרסם הנחיות ומפרט לאחזקת מקלטים, כשנושאי הבדיקה העיקריים ותדירותם כלהלן:

תדירות	נושא הבדיקה
שלושה חודשים	דרכי גישה ויציאה למקלט
שלושה חודשים	ניקיון המקלט, כולל רצפה ומדרגות
שלושה חודשים	אוורור המקלט
שנה	שלמות מדרגות, קירות, תקרה/רצפה
שלושה חודשים	בדיקת הדלתות
שנה	יציבות סולמות, שלבים, מעקות
שלושה חודשים	פעולת ברזים
ששה חודשים	שלמות וניקוי מיכלי שתייה
ששה חודשים	פעולת משאבת ביוב
ששה חודשים	חשמל
שנתיים	סיוד קירות ותקרה
שנה	צביעת מסגרות
שנתיים	שילוט וסימון מרכיבי מקלט
שלושה חודשים	ביקורת ציוד כללי

אין נוהל עירוני בראש העין לגבי דרכי הבדיקה של מוכנות המקלטים, בהמשך למפרט פיקוד העורף, ובכלל זאת בנוגע לתדירות הבדיקה ולדיווח ומעקב לאחר הבדיקה/טיפול.

הטיפול בנושא תחזוקת המקלטים (תיקונים שוטפים וביקורת יזומה) עוסק עובד מח' הבטחון, מאז תחילת העסקתו בתפקיד זה (2005) הוא מבצע את ביקורי הבדיקות היזומות בכל המקלטים פעמיים בשנה (בדרך כלל באפריל ובאוקטובר), תוך ניהול רישום לגבי הממצאים בכל מקלט. בעת סיום הביקורת, הבדיקה האחרונה נערכה 10 חודשים לפני כן.

בתשובה לשאלת הביקורת לגבי הזמן הרב שחלף מאז הבדיקה האחרונה, מסר מנהל המחלקה כי העובד הנ"ל מטפל במסגרת עבודתו במחלקה, גם במחסני החרום (מל"ח/פס"ח); עוסק בתחזוקת מבנים; עוסק בביקורות כיבוי אש במבני ציבור; מטפל ברכבי הבטחון; מטפל בתחזוקת המחסומים העירוניים וביתני השומרים; וכן מטפל בתיקוני שבר דחופים במקלטים עצמם באופן שוטף (נזילות מים, בעיות ביוב, ונדליזם, בעיות חשמל ועוד). לפיכך, לדבריו, הוא מתקשה לבצע בתקופת האחרונה את בדיקות התחזוקה היזומות.

יחד עם זאת יש לציין כי ברוב המקלטים עושים שימוש שוטף של גורמים וגופים שונים (מקלטים דו-תכליתיים), כמפורט בסעיף 20 ורק 9 מקלטים בלבד ריקים. נוכחות קבועה של המשתמשים במקלטים מהווים בפועל כ"מפקחים" לגבי כל תקלה שוטפת (חשמל, מים, אוורור, נזילות וכו') ובדרך כלל הם מודיעים מיד על כך. מצד שני יש צורך בקיום מעקב אחר אופן השימוש על ידם לגבי שמירת נקיון, חסימה בחפצים של חלקי מקלט (כגון שירותים), הכנסת ציוד מעל למותר, וכד'.

בהתאם לתקציב הג"א השנתי הנקבע כל שנה עבור הרשויות המקומיות, תקן כ"א מחושב (מומלץ) עבור תחזוקת מקלטים בראש העין צריך להיות 2.6 משרות. כמו כן לפי הג"א התקציב עבור תיקונים וחומרים ב- 2009, צריך להיות 28,400 ש"ח ועבור פרסום לציבור 4,000 ש"ח.

התקציב העירוני השוטף לתחזוקת בטחון, כולל למקלטים, הוא כדלהלן:

2009			2008			
יתרה	ניצול	תקציב	יתרה	ניצול	תקציב	
404	18,596	19,000	1,714	19,286	21,000	סעיף 1723000420
4-	8,004	8,000	2,063-	11,063	9,000	סעיף 1723000740
400	26,600	27,000	349-	30,349	30,000	סה"כ

לצורך שיפוץ יסודי של המקלטים הוקצו 840,000 ש"ח כ-תב"רים: תב"ר מס' 259 (מאוגוסט 2008) ע"ס 600,000 ש"ח ותב"ר 179 (ממרץ 2008) ע"ס 240,000 ש"ח. עד לסוף 2009 נעשה שימוש רק ב- 95,000 ש"ח מהתקציב הנ"ל. הוכנה תוכנית לשיפוץ המקלטים בעלות של 580,000 ש"ח (כ- 78% בלבד מיתרת התקציב הנ"ל). תוכנית השיפוץ מתייחסת ל- 17 מקלטים כשעלות השיפוץ במרבית המקלטים הינה בין כ- 13,000 ש"ח – 35,000 ש"ח למקלט, כשהסכום הגבוה הוא כ- 115,000 ש"ח (מקלט מס' 33). המקלטים המיועדים לשיפוץ הם: 1, 2, 7, 10, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48 – מרביתם הם באזור "הותיקה".

עבודת שיפוץ המקלטים הנ"ל מתוכננת להתחיל במרץ 2010 (למרות שהתב"רים אושרו כבר ב- 2008). בתשובה לשאלת הביקורת בנוגע לכוונת השימוש ביתרת התב"רים (לאחר ביצוע תוכנית השיפוץ הנ"ל), בסך של כ- 165,000 ש"ח – מסר מנהל המחלקה כי מתוכנן שיפוץ במקלטים באזור החדש (גבעת טל), אם כי עדיין אין כל מפרט לכך.

הביקורת סקרה את דו"חות הבדיקות התקופתיות שנערכות ע"י מח' בטחון בכל המקלטים,

ולהלן ליקויים בולטים שנמצאו ותועדו בדו"חות:

- מקלט מס' 1 (רקפת 1): חסר צינור מהברז למיכל המים, וחסרים מתגי הדלקה לונטות (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 2 (כלנית 7): ונטות שקיימות לא מחוברות לחשמל (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 3 (עיריית 26): חסר צינור מהברז למיכל המים (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 4 (עיריית 17): אין מתגי הדלקה לונטות (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 5 (דליות 1): תא שירותים אחד מלא בצידוד.
- מקלט מס' 6 (אמנון ותמר): חסר צינור מהברז למיכל המים (מאז אוקטובר 2008).
- מקלט מס' 8 (יערה 10): חסר צינור מהברז למיכל המים (מאז אפריל 2008) ותא שירותים אחד מלא בצידוד.

- מקלט מס' 9 (ריחן 5) : ונטה לא מחוברת לחשמל (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 12 (דן 11) : חסר צינור מהברז למיכל ; ונטות ומתג הפעלה לא תקינים (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 14 (אילנות 46) : חסר מכסה פתח אוורור (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 16 (חרוב 9) : חסרים חובק וצינור למיכל המים, מדפים חוסמים את חלון הפלדה, תא שירותים מלא ציוד (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 17 (אילנות 21) : חלונות פלדה לא זזים, תא שירותים מלא ציוד (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 18 (אילנות 32) : חסר צינור מהברז למיכל המים (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 20 (אגס 14) : ונטות לא מחוברות לפתחים (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 21 (חרמון 32) : תא שירותים אחד מלא בציוד (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 24 (לכיש 18) : חסר מכסה פתח אוורור (מאפריל 2008).
- מקלט מס' 25 (אילות 2) : חסר סולם חרום.
- מקלט מס' 26 (חרמון 18) : קצר חשמלי בוונטה (מאוקטובר 2008).
- מקלט מס' 27 (השפלה 14) : **לא נבדק מאפריל 2008 מאחר והוא מלא בציוד עד אפס מקום ואין גישה לנקודות הבדיקה.**
- מקלט מס' 28 (צאלון 7) : ונטה קיימת אך לא מחוברת לחשמל.
- מקלט מס' 29 (כרמל 26) : **לא נבדק במלואו מאוקטובר 2008 מאחר והוא מלא בציוד ואין גישה למרבית נקודות הבדיקה.**
- מקלט מס' 30 (כרמל 6) : ונטות לא מורכבות (מאפריל 2008). חסר כיור בשירותים.
- מקלט מס' 31 (תפוח 19) : ונטה לא מחוברת (מאז אפריל 2008), אין סורגים לחלון.
- מקלט מס' 33 (מרכז מסחרי ישן) : **לא תקין ולא כשיר לקליטת ציבור.**
- מקלט מס' 34 (מרבד הקסמים 5) : אין ברז/מים (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 35 (המוביל 34) : חלונות זכוכית סדוקות, אין ברז למיכל מים (מאז אפריל 2008).
- מקלט מס' 37 (חזון איש 9) : **אין אספקת מים.**
- מקלט מס' 38 (הרש"ש) : אין ברז למיכל מים (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 39 (רמת הגולן 4) : אין ברז (מאז מאי 2005), אין מדרגות חרום.
- מקלט מס' 40 (ארכיב העירייה) : **אין אספקת מים למקלט.**
- מקלט מס' 41 (הסנהדרין 35) : מונה חשמל לא תקין.
- מקלט מס' 42 (המשטרה) : משמש כמחסנים וכמשרדים למשטרה.
- מקלט מס' 43 (יהודה הלוי 41) : ציוד חשמל גלוי – חסר מכסה לוח חשמל (מאז אוקטובר 2008), אין ברז מים (ממאי 2005).
- מקלט מס' 44 (אבן עזרא 33) : **אין חשמל ואין מים למקלט (מאז 2005). אין כל אמצעי אוורור.**
- מקלט מס' 45 (המיילדת 12) : רעשים בלוח חשמל. תא שירותים מלא ציוד.
- מקלט מס' 46 (נתן שאול 115) : חסרות גומיות בפתח אוורור (מאז אפריל 2008).

- מקלט מס' 47 (שבזי 12): חסר מכסה פתח אוורור + גומיות פתח אוורור. חסר ברז מים (מאז מאי 2005).
- מקלט מס' 48 (גלוסקא 17): חסרות גומיות לחלונות ודלת פנימית (מאז 2007). חדירות מים מאחורי לוח חשמל.

מהנתונים לעיל עולה:

- רבים מהליקויים קיימים לאורך שנים מבלי שניתן להם מענה. תיקון רבים מהליקויים אינו דורש, יחסית, עלות כספית גבוהה (כגון: חיבור צינורות מהברז שבמקלט למיכל המים שבמקלט, חיבורים חשמליים של הוונטות ותיקוני חשמל אחרים, ברזים למיכל המים, גומיות בפתחים/דלתות, מכסים וכד').
  - בולט חוסר הטיפול בנושאי חשמל פשוטים (חיבורים, מתגים וכו').
  - 3 מקלטים (מס' 33, 37, 44) אינם כשירים כיום לקליטת הציבור בעת חרום בשל מצבם התחזוקתי.
  - 2 מקלטים (מס' 27, 29) לא ניתנים לבדיקה (ולא נבדקו מ- 2008) מאחר והם מלאים בציוד.
- הממצאים וההערות של דו"חות הבדיקות התקופתיות לגבי המקלטים נשארים בגדר מידע פנימי במחלקת בטחון ואינם מועברים הלאה במסמך לידיעת יו"ר/רמ"ט ועדת מל"ח ולמחזיק תיק הבטחון. הביקורת סבורה כי אין כל משמעות לריכוז נתוני הליקויים (שחלקם נמשכים לאורך שנים ללא כל מתן מענה) – אם הם לא משמשים בסיס לדיון ולקבלת החלטות אופרטיביות בנושא זה.

נכון למועד סגירת הדו"ח בחודש מרס 2010 נמסר לביקורת כי- הסתיים שיפוץ מקיף לכלל מקלטים הציבוריים בשכונות הוותיקות – 14 במספר. ומתוכננת כניסה במועד זה לתחילת עבודות במקלטים בגבעת טל. עייף יתרת התקציב נראה שיסיפק לטיפול ב- 10-12 מקלטים. מתוכנן להתבצע בשלב זה החלפת כל הגומיות לדלתות וחלונות + חידוש שילוט חרום וצבע פולט אור. צפי לסיום חלק זה הינו כשבועיים. בתום העבודות יבוצע אומדן להשלמת הטיפול בשאר המקלטים ותועבר בקשה לתקצוב נוסף.

מקלטים ציבוריים בשטחים פרטיים

בעיר מוצבים שלושה מקלטים ציבוריים בשטח פרטי, אשר הוצבו בעבר בהסכמת בעלי הנכסים. מקלטים אלה מהווים חלק מהמיגון הציבורי על פי דרישות הג"א. אין להתעלם מכך שהני"ל העמידו שטח פרטי לטובת הכלל, אף אם יפיקו מכך טובת הנאה כלשהי.

- מקלט ברח' יהודה הלוי: במקלט מונחות מכונות דפוס כבדות (אם כי אינן תופסות יותר מ-20% משטח המקלט). כמו כן במקום ציוד קל נוסף. יש צורך בתיקוני תחזוקה.
- מקלט ברח' האצ"ל: במקלט מעט ציוד קל. נקי ומסודר. יש צורך בתיקוני תחזוקה. נקודות החשמל והמים הן שלוחות מהבית הפרטי.
- מקלט ברח' יורם חתוכה: במקלט מעט ציוד קל. לא נקי. יש צורך בתיקוני תחזוקה.
- הערה: יש צורך בבדיקה משלימה האם החשמל במקלטים הראשון והשלישי לעיל מקורו בקו עירוני.

לדברי מנהל מח' בטחון בכוונתו להמליץ לעירייה להגיע להסדר משפטי מתאים עם בעלי השטח על מנת להעביר את המקלטים לרשותם המלאה (ולהוציאם מחזקת "מקלטים עירוניים"). מאחר וסביבתם מוקפת בבתים צמודי קרקע שבמרביתם מקלט פרטי כך שאין צורך לשמר מקלטים אלה כ"ציבוריים". - ההערה תמוהה לנוכח פערי המקלוט בעיר הוותיקה.

המלצה

ככלל על פי החוק ניתן לאשר שימוש דו תכליתי במקלטים בוועדה המקומית לתכנון ולבניה בדבר יעודם כדו תכליתיים. ככל שיוחלט לאשר יש להחתים על חוזה כמקובל ולקיים את כל הנחיות פיקוד העורף. מאחר ומדובר בנכס ציבורי על שטח פרטי יש להסדיר את יחסי הגומלין לעניין יעוד המקלטים ואופן השימוש בהם בזמן רגיעה במסגרת הסכם מסודר.

בדיקת המקלטים בביקורת

במהלך הביקורת נבדקו- 20 מקלטים ציבוריים (כ- 41% מכל המקלטים). במסגרת זו נבדקו כל המקלטים הפנויים (העומדים ריקים ממשתמשים). בכל מקלט נבדקו המרכיבים הבאים: קיום שלט בחזית החיצונית של המקלט; חיבור לחשמל; מים זורמים; תאורה; ניקיון השירותים; רטיבות/חדירת מים; נקיון; מצב כללי. במקלטים דו-תכליתיים: היקף הציוד שהוכנס ע"י המשתמשים למקלט והאם ניתן לפנותו במקרה חרום תוך 4 שעות.

להלן הממצאים:

- מקלט מס' 2: אין שלט חיצוני. תא שירותים אחד מלא בצידוד. אין מיכל מים. בכניסה למקלט ארגזים של המשתמש. שתי ונטות מונחות – לא מחוברות. כללית: נקי ומסודר.
- מקלט מס' 4: תא שירותים אחד לא מתאים לשימוש. יש לנקות המקלט. כללית: תקין.
- מקלט מס' 7: יש לשפר נקיון. כללית: תקין ומסודר.
- מקלט מס' 9: נקי, תקין ומסודר.
- מקלט מס' 20: חפצים מונחים בכניסה. שלוש ונטות מונחות – לא מחוברות. כללית: נקי ומסודר.
- מקלט מס' 21: משמש כבית כנסת – מלא בספסלים שאינם מקובעים לרצפה. תא שירותים אחד חסום בצידוד. אין צינור מילוי מים מהברז למיכל. כללית: נקי ומסודר.
- מקלט מס' 22: אין שלט חיצוני. תא שירותים אחד חסום בצידוד. כללית: נקי ומסודר מאד
- מקלט מס' 23: אין שלט חיצוני. לא ניתן לסגור חלון אחד. יש לנקות המקלט. כללית: תקין ומסודר.
- מקלט מס' 26: שלט חיצוני צבוע ולא קריא. המקלט מלא כולו בצידוד, כולל תא שירותים אחד. (משמש כמחסן ויצי"ו). כללית: מסודר ותקין.
- מקלט מס' 27: משמש כמחסן צידוד (ריהוט, מכשירי חשמל, ספות ומזרונים וכו') של היח' להתנדבות באגף הרווחה. בכניסה פסולת וגרוטאות. המקום מלוכלך ולא מסודר. השירותים מלאים בשקיות צידוד. **לא ניתן לבדוק אטימות, מים ומרכיבים נוספים – בשל היעדר גישה.** כללית: **לא בטוח שניתן להכשירו לשימוש הציבור תוך זמן סביר בעת הצורך.**
- מקלט מס' 29: משמש כמחסן ביגוד וספרים של עמותת מלב"י (היח' להתנדבות – אגף הרווחה). הציוד ממלא את כל המחסן ולא ניתן לבדוק מרכיבים רבים במקלט. המקלט נקי.
- מקלט מס' 31: המקלט נקי ומסודר.
- מקלט מס' 33: אין שילוט חיצוני. אין מים זורמים. אין תאורה בחלק המרכזי של המקלט. חדירת מים משמעותית בכניסה ובמספר מקומות נוספים. 2 כיורים לא ראויים לשימוש ואין ברזים. בלוח החשמל חוטים גלויים. שני תאי שירותים לא ראויים לשימוש. כניסה לא נקייה.
- **אינו מוכן לקליטת הציבור בעת חרום.**
- מקלט מס' 34: אין שילוט חיצוני. כניסה לא נקייה עם שקיות מושלכות. כניסת מים מאזור החלונות – הרצפה מוצפת. אין צינור מהברז למיכל המים. המקלט עבר לאחרונה צביעה ושיפוץ שירותים. כללית: למעט המפורט לעיל – תקין ומסודר.
- מקלט מס' 37: אין שילוט חיצוני. אין מים זורמים, אין ברז. כיור לא תקין. חשמל לא פועל. אין אמצעי אוורור. חלונות יציאות חרום לא נסגרים. כניסה מטונפת עם ערימת לכלוך. מיכל מים ללא מכסה ומלוכלך. כללית: **אינו מוכן לקליטת הציבור בעת חרום.**
- מקלט מס' 38: אין שילוט חיצוני. חסר מכסה פתח אוורור. חסר צינור בין הברז למיכל המים. כללית: המקום שופץ בתרומות גורמי חוץ (משמש לצרכי הקהילה האתיופית) והוא נאה, מטופח ומסודר.
- מקלט מס' 40: במתחם העירייה, משמש כארכיון העירייה. אין שילוט חיצוני. שקיות עם פסולת + ארגזים עם חומר בכניסה. המקלט מלא מדפי ברזל עמוסים בקרטונים עם חומר –

- **מקלט מס' 42:** בשטח תחנת המשטרה המקומית. משמש כמחסן ציוד וכמשרדים למשטרה. ריח רטיבות ועובש. שטח המקלט מחולק לחדרי עבודה, עם קירות בטון קבועים ועם דלתות. **אינו מיועד לשימוש הציבור הרחב בעת חרום.**
- **מקלט מס' 44:** אין שילוט חיצוני. אין חיבור לחשמל. כניסה מטונפת. שירותים אינם מתאימים לשימוש. דלת כניסה חיצונית חלודה. סימני חדירת מים. **אינו מוכן לקליטת אנשים בעת חרום.**
- **מקלט מס' 49:** משמש כמשרדי מח' בטחון והמוקד העירוני, וכמרכז ההפעלה בעת חרום. תקין ומסודר. אינו מיועד לשימוש הציבור בעת חרום.

מתוך 20 המקלטים הנ"ל שנבדקו – 14 מקלטים מיועדים /או כשירים לקליטת הציבור בעת חרום, ולגביהם נמצא כי:

- **12 מקלטים במצב טוב ומוכנים לקליטת הציבור (מרביתם נקיים ומסודרים, לחלקם ליקויים שיש לתקן).**
- **2 מקלטים משמשים כמחסנים (סתומים בציוד) ולא ניתן להגיע לכל נקודות הבדיקה.**
- **ב- 7 מקלטים תא שירותים אחד לפחות מלא בחפצים של המשתמשים.**
- **ל- 6 מקלטים אין שלט חיצוני (או שהשלט אינו קריא).**

המלצות

- יש לבצע את הנחיות פיקוד העורף לבדיקת המקלטים אחת לשלושה חודשים (כשחלק מהמרכיבים ניתן לבדוק, גם לפי ההנחיות, בתדירות רחוקה יותר). יחד עם זאת מאחר וברוב המקלטים ישנה נוכחות יום-יומית של המשתמשים, האמורים לדווח על כל תקלת תחזוקה – ניתן במקלטים אלה לערוך אחת לשלושה חודשים בדיקה בהיקף מצומצם יותר שתתמקד בעיקר באופן ההתנהלות הנעשה ע"י המשתמשים (נקיון, היקף ציוד שהוכנס, חסימת חלקי מקלט וכד') ואילו במקלטים הריקים (פנויים) יש לבצע את כל הבדיקות בתדירות הנדרשת ע"י פיקוד העורף.
- יש להעביר את עיקרי הממצאים של כל בדיקה תקופתית במקלטים לידיעת יו"ר ורמ"ט ועדת מל"ח ולמחזיק תיק הבטחון.
- ליקויים תחזוקתיים שוטפים (ובעיקר את אלו שאינם כרוכים בהוצאה כספית גבוהה במיוחד) יש לתקן בהקדם באופן שוטף על מנת שהמקלטים יהיו כשירים בכל עת לקליטת הציבור.
- יש לקבוע מדיניות ברורה והנחיות מעשיות בנוגע למקלטים המשמשים כמחסנים ומלאים בציוד ושעקב כך לא נערכת בהם בדיקת כשירות ומוכנות.
- יש לדאוג בהקדם לשילוט חיצוני בולט עבור כל המקלטים.

- יש למצוא הסדר לגבי שלושת המקלטים הציבוריים הנמצאים בשטח בתים פרטיים, ואין להמשיך ולהשאיר את המצב הקיים לפיו הם מוגדרים כ"מקלטים ציבוריים" אולם הם אינם מיועדים בפועל לקליטת הציבור בחרום ולא נערכות בהם ביקורות כשירות.

20. מקלטים בשימוש דו-תכליתי

פיקוד העורף מתיר ואף מעודד שימוש "דו-תכליתי" במקלט הציבורי, דהיינו להשתמש בו בעת רגיעה באופן שלא יפגע בייעודו ובאפשרויות השימוש בו כמקלט לשעת חרום – מתוך הנחה ששימוש נכון ומבוקר אף יכול, במקרים רבים, להבטיח אחזקה שוטפת תקינה של המקלט. האחריות לאחזקת המקלט שהוסב לשימוש דו-תכליתי נשארת בידי הגורם העירוני המופקד על אחזקת המקלטים. מתוך 49 המקלטים הציבוריים בראש העין – 39 הם בשימוש דו-תכליתי.

בהתאם להוראות פיקוד העורף, בשימוש דו-תכליתי הציוד הקבוע והרהיטים לא יתפסו יותר מ- 20% מהשטח וניתן יהיה לפנותם בתוך 4 שעות מהכרזת מצב הכן.

הביקורת בדקה האם החוזים הסטנדרטיים שחותמת העירייה עם המשתמשים במקלטים כוללים סעיפים המבטיחים את פינוי המקלט והעמדתו לרשות הציבור בזמן הנדרש. נמצא כי החוזים (גם של שימוש ב"תמורה" וגם של שימוש "ללא תמורה") אכן כוללים סעיפים כנ"ל, וביניהם:

- המשתמש רשאי להכניס ריהוט קל וציוד (כגון ספסלים, שולחנות וכסאות) שלא יתפסו בכל מקרה יותר מ- 15% משטח ריצפת המקלט. אין להכניס למקלט ציוד וריהוט כבד (למעט ציוד שעבורו יינתן אישור בכתב ממנהל מח' הביטחון).
- הציוד והריהוט שיוכנסו יהיו כאלה שניתן יהיה לסלקם ע"י אדם אחד במשך שעותיים לכל היותר.
- המשתמש יחזיק את המקלט ברמת תחזוקה כזו שתאפשר שימוש מיידי לקהל בעת מצב כוננות או מלחמה.

הביקורת בחנה את כל תיקי המקלטים הדו-תכליתיים, הנמצאים במח' בטחון. נבדקו מטרות השימוש, אופן ההתקשרות, תשלומים וכד'. להלן הנתונים:

משתמשים פרטיים

- מקלט מס' 2:** אמנים. תשלום חודשי 1000 ש"ח. משלמים חשמל.
- מקלט מס' 22:** שיעורי התעמלות. תשלום חודשי 1200 ש"ח. משלמים חשמל.
- מקלט מס' 23:** סטודיו לאמנות. תשלום חודשי 800 ש"ח. משלמים חשמל.
- מקלט מס' 25:** שיעורי התעמלות. תשלום חודשי 800 ש"ח (ל- 6 חודשים מ- 9/09) ולאחר מכן 1000 ש"ח.

מקלט מס' 43 : מחסן עבור הכלים של קבלן הניקוי המועסק ע"י שפ"ע. החוזה הוא עם הקבלן (חברה בע"מ). לא נדרש לשלם חשמל. חוזה ללא תמורה (לא נדרש לשלם עבור שימוש). אין חותמת של גורם עירוני בחוזה.

יחידות עירוניות

- מקלט מס' 12 : אגף החינוך (נוער) – עבור מועדון גדנ"ע אויר.
- מקלט מס' 34 : מח' ספורט – עבור מועדון רצי ראש העין.
- מקלט מס' 35 : אגף הרווחה – עבור מועדון לגיל הזהב.
- מקלט מס' 38 : אגף הרווחה – עבור מועדון לקהילה האתיופית.
- מקלט מס' 40 : משמש כארכיב העירייה.
- מקלט מס' 45 : תרבות תורנית – פעילות נוער.
- מקלט מס' 49 : מרכז הפעלה עירוני (ומשרדי מח' בטחון + מוקד עירוני).

בתי כנסת (ללא תמורה)

- מקלט מס' 5 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 8 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי. אין חותמת של גורם עירוני בחוזה.
- מקלט מס' 17 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 18 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 21 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 36 : משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.

גופים ציבוריים (ללא תמורה)

- מקלט מס' 1 : מועדון "ליונס". לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 3 : ארגון "ויצ"ו". לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם הארגון + חותמת האירגון.
- מקלט מס' 10 : המתנ"ס. לא נדרשים לשלם חשמל. אין מסמך התקשרות.
- מקלט מס' 11 : המתנ"ס. לא נדרשים לשלם חשמל. אין מסמך התקשרות.
- מקלט מס' 13 : המתנ"ס. לא נדרשים לשלם חשמל. אין מסמך התקשרות.
- מקלט מס' 14 : המתנ"ס. לא נדרשים לשלם חשמל. אין מסמך התקשרות.
- מקלט מס' 15 : משא"ז שכונת טל. לא נדרשים לשלם חשמל. מסמך התקשרות עם קצין משטרה ללא חותמת משטרה. אין הארכות חוזה מ-2004.
- מקלט מס' 16 : עמותת קס"ם (קשורה לרווחה). לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם עו"סית מהרווחה ללא חתימת גורמי עירייה + חותמת. אין הארכות חוזה מ-2003.
- מקלט מס' 19 : מנהלת ליגת שכונות. לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 24 : עמותת קס"ם (קשורה לרווחה). לא נדרשים לשלם חשמל. חוזה מ-2003 בחתימת עו"סית מרווחה ללא חתימת גורמי עירייה + חותמת. אין הארכת חוזה.
- מקלט מס' 26 : ויצ"ו עולמי. לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם הארגון + חותמת האירגון.

- מקלט מס' 27:** עמותת מלב"י (קשורים לרווחה). החוזה עם אדם פרטי. לא נדרשים לשלם חשמל.
- מקלט מס' 29:** עמותת מלב"י (קשורים לרווחה). חוזה עם עו"סית מרווחה ללא חתימה של גורמי עירייה + חותמת. לא נדרשים לשלם חשמל.
- מקלט מס' 30:** ארגון זק"א. לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 32:** האגודה למען החייל. לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 39:** ועד שכונת "רקפות". משלמים חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 41:** ועד שכונת "רקפות". לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 42:** בשימוש כמחסן ומשרדים של המשטרה. נמצא בבנין המשטרה.
- מקלט מס' 46:** ועד שכונת צה"ל. לא נדרשים לשלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 47:** חב"ד. משלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.
- מקלט מס' 48:** חסידי ברסלב. משלם חשמל. החוזה עם אדם פרטי.

מהמצאים עולה כי:

- לא נמצאו קריטריונים בכתב לדיון ולאישור בקשות לשימוש במקלטים, לפטור מדמי שימוש, לפטור מתשלומי חשמל, לקביעת גובה דמי שימוש. ההבדלים בין החיובים (והפטורים) מהמשתמשים השונים אינם מנומקים.
- התשלום הנגבה מהמשתמשים הפרטיים במקלט (בתמורה) אינו אחיד.
- מרבית הגופים המשתמשים במקלט אינם נדרשים לשלם עבור השימוש בחשמל. ההוצאה העירונית עבור שימוש בחשמל בכל המקלטים (סעיף תקציבי 1723000430) הייתה בשנת 2008 ע"ס כ- 72,000 ש"ח ובשנת 2009 כ- 80,000 ש"ח. בנוסח הסטנדרטי של החוזה בין העירייה ובין המשתמש במקלט (גם אלו בסטאטוס של "חוזה ללא תמורה") מצוין כי "המשתמש יישא בתשלומי החשמל".
- כל המשתמשים (בתמורה וללא תמורה) אינם משלמים עבור שימוש במים – זאת מאחר ואין שעוני מים עבור מרבית המקלטים. לדברי מנהל המחלקה, בבדיקה שנערכה בעבר נמצא כי לאור עלות התקנת השעונים לעומת התקבולים הצפויים מהשימוש המצומצם במים במקלטים – ההתקנה אינה כדאית.
- על החוזים של מרבית הגופים הציבוריים המשתמשים במקלטים חתום אדם פרטי כצד בחוזה (ולא הארגון) וללא חותמת רשמית של הארגון.
- בחלק מהחוזים חתימת העירייה כצד בחוזה נעדרת כל חותמת.
- חלק מהחוזים הם ישנים ויש צורך בחתימה על חוזה חדש.
- לחלק מהמשתמשים אין חוזה כלל (לדוגמה, המתנ"סים).

המלצות

- יש לקבוע קריטריונים ונוהל ברור, ולפעול לפיו, בכל הנוגע לנושאים הבאים :
מי זכאי לשימוש במקלט ולאילו מטרות; גובה דמי השימוש ופטור מדמי שימוש; תשלום הוצאות חשמל ומים; ומי מוסמך בשם העירייה לאשר את השימוש בהתאם לקריטריונים שנקבעו.
- יש להקפיד כי חוזה עם גוף ציבורי (עמותה וכד') ייחתם עם הארגון (מורשי חתימה + חותמת) ולא עם אדם פרטי.
- יש לחתום על חוזים מעודכנים עם המשתמשים הותיקים או עם המשתמשים שהחוזה שלהם אינו מסודר, ויש להקפיד על הארכת החוזים מדי שנה.

21. פתיחת המקלטים בעת חרום

המקלטים נפתחים בעת הצורך בהתאם להוראת יו"ר ועדת מל"ח המקומית (ראש העיר), בטיפול של מח' בטחון. המקלטים אמורים להיפתח ע"י 4 צוותי סיור ממונעים של הביטחון העירוני. (בידי הסיירים מפתחות מתאימים למקלטים: הוכנו מפתחות "מאסטר" המאפשרים פתיחה באמצעות מפתח אחד של מרבית המקלטים, לפי חלוקה לשני אזורים).

אין כל נוהל בכתב לגבי ההיערכות לפתיחת המקלטים ובכלל זאת לגבי מקלטים דו-תכליתיים: איתור מידי בעת חרום של המשתמשים ופינוי הציוד הנמצא בהם.

לא נערך בשנים האחרונות (אם בכלל) תרגיל פתע עצמי הבודק את אופן פתיחת כל המקלטים הציבוריים בעיר. (אין לכך הנחייה מפורשת מפיקוד העורף). במסגרת התרגיל הארצי ביוני 2009 נפתחו 11 מקלטים (אף אחד מהם לא דו-תכליתי).

המלצה

יש להכין נוהלים לגבי ההיערכות לפתיחת המקלטים בכלל ולגבי הטיפול בפתיחת ובפינוי מקלטים דו-תכליתיים בפרט.

מומלץ לבצע תרגיל פתע לבדיקת ההיערכות לפתיחת כל המקלטים הציבוריים בעיר, ולחזור עליו כל תקופה מסוימת.

22. הכנת המקלטים במוסדות חינוך

ב- 5 מתוך 19 בתי הספר העירוניים אין כלל מקלט/ממ"ד ובסה"כ קיים פער במקלוט ל- 2,440 תלמידים. להלן פירוט פערי המקלוט בבתי הספר, בהתאם למפרט הג"א לגודל מקלט/ממ"ד הדרוש בכל אחד ממוסדות החינוך (במ"ר) וליכולת ההכלה של תלמידים במקלטים הקיימים:

שם ביה"ס	פער מקלוט (במ"ר)	מספר	הערות
אוהל שלום	24+	0	מקלט
אוהל שרה	62-	166	ממ"דים
אולפנת זבולון	95-	253	אין מקלט / ממ"ד
אפק	12-	32	מקלט
אשכול	24+	0	ממ"דים
בגין	437-	1164	אין מקלט / ממ"ד
בית יעקב	25-	66	מקלט
בעקבי הצאן	76-	203	אין מקלט / ממ"ד
גוונים	77+	0	ממ"דים
היובל	37-	98	ממ"דים
טל	5-	13	ממ"דים
יסודי התורה	80-	212	אין מקלט / ממ"ד
ישיבה תיכונית	56-	150	אין מקלט / ממ"ד
נאות אילנה	9+	0	ממ"דים
נווה דליה	56+	0	ממ"דים
נופים	45+	0	ממ"דים
ענבלים	73+	0	ממ"דים
צורים	22-	58	ממ"דים
רמב"ם	10-	27	מקלט
סה"כ		2442	

גני הילדים

באזור ה"ותיק" אין כלל מקלטים בגני הילדים, לעומת זאת באזור ה"חדש" יש מקלטים בגני הילדים אולם הם משמשים כמחסנים לציווד הגן. לדברי מנהל מח' בטחון קיימת בעיה כל ארצית של פערי מיקלוט, וכך גם המצב בראש העין, והרשות מנסה למצוא פתרונות במסגרת הכלים התקציביים הקיימים.

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך (תשס"ד 7 / ב') במצב כוננות בו יש הפעלה חלקית או מלאה של מערך מל"ח – יפעלו מוסדות החינוך לפי תפוסת המרחבים המוגנים. החוזר מציג פתרונות אפשריים כאשר אין במוסד די מקלטים/מרחבים מוגנים ("למידה גמישה"): לימוד במשמרות, העברה לבני"ס אחר או למוסד ציבור מוגן, למידה בקבוצות קטנות בבתיים פרטיים, לימוד של כיתות לסירוגין, וכד'.

בכל מקרה – לפי החוזר הנ"ל – הלמידה תבוצע רק במקום שיש בו מענה מקלוט לכל התלמידים, **ושיבוץ הכיתות והמשמרות ייעשה ברשות המקומית ובביה"ס בעת רגיעה, כחלק מההכנות לשעת חרום.**

יש לציין כי לפי הנחיות מפקדת פיקוד העורף להתנהגות בעת הישמע אזעקה או קול נפץ ובעקבות ירי טילים (שאינן שונות מההנחיות הניתנות לכלל הציבור), המרחב המוגן המוסדי (או המקלט) יכול לשמש לייעודו רק אם ניתן להגיע אליו בתוך דקה אחת. כל התלמידים שאין בקרבם ממ"מ או מקלט או שאינם מסוגלים להגיע אליהם תוך דקה אחת – יש (בעדיפות א'): לצאת למסדרון פנימי או לחדר מדרגות פנימי אליהם ניתן להגיע תוך דקה אחת, או (בעדיפות ב'): – לשכב מתחת לשולחנות בכתה ולהגן על הראש בידיים.

הביקורת ביקשה לבדוק האם יש היערכות עירונית ללימודים למצבי הכוננות, כנדרש לעיל. נמצא כי הוכנה תוכנית היערכות.

הטיפול בתחזוקה של המקלטים במוסדות החינוך נעשה ע"י אגף החינוך, **אולם לא נעשית באופן שוטף בדיקה מקצועית של כשירות המקלטים לפי מפרט פיקוד העורף.**

לדברי מנהל מחלקת בטחון יש כוונה כי מהנדס הבטיחות באגף ההנדסה יתחיל לבדוק את כשירות המקלטים.

המלצה

יש לשלב מיידית את בדיקת המקלטים/ממ"דים במוסדות חינוך במערך הבדיקות השוטפות של המוכנות, לפי מפרט פיקוד העורף – ובהתאם לנוהל עבודה שיש להכין בנושא זה.

23. מקלטים פרטיים (שאינם ציבוריים)

החובה לתחזק את המקלטים בבתי פרטיים, בבתי משותפים או במפעלים/מוסדות פרטיים - מוטלת (עפ"י חוק ההתגוננות האזרחית התשי"א – 1951) על הדיירים/בעלים. לרשות המקומית סמכות לאכוף חובה זו ולפקח על תקינות המקלטים. למטרה זו מוסמכת הרשות המקומית להורות לבעלי מקלט פרטי לעשות תיקונים ושינויים, וכן להיכנס ולפנות מיטלטלן.

עיריית ראש העין אינה מבצעת ביקורות יזומות במקלטים פרטיים, ותושבים הפונים לקבלת מידע מקצועי על אחזקת המקלט נענים ע"י נציג מח' בטחון או מופנים לגורמים אחרים (כגון תרבות הדור).

אין בידי מחלקת בטחון נתונים מרוכזים על כל המקלטים הפרטיים הקיימים בעיר. בתשובה לשאלת הביקורת על פערי המקלוט בעיר, מסר מנהל מח' בטחון כי אין ברשות העירייה נתונים מדויקים אולם להערכתו באזור "הוותיק" לכ- 2000 בתי אב (מתוך כ- 5,500) אין פתרון מקלוט פרטי ובאזור "החדש" אין פערי מקלוט.

ממ"דים פרטיים

כחלק מהמענה לפתרון פער כיסוי במקלוט לתושבים בעת חרום, העירייה יזמה פרויקט באמצעות החברה הכלכלית במסגרתו תפעל במרוכז, עבור תושבי העיר שיהיו מעוניינים בכך, לבניית הממ"דים, החל משלב התכנון, הטיפול בקבלת היתר, הבניה בפועל והפיקוח. הפרויקט הינו בעידוד וגיבוי עיריית ראש העין ובתאום עם הועדה המקומית לתכנון ובניה.

כזכור בעקבות מלחמת המפרץ (הראשונה) חובה על פי חוק לבנות ממ"ד בכל דירה שתוכננה לאחר שנת 1991. מינהל מקרקעי ישראל לא יגבה מחוכר דמי היתר בגין בניית ממ"ד (מרחב מוגן דירת) במבנים קיימים שייעודם מגורים, אשר אינם כוללים מקלט או ממ"ד, ובלבד ששטח הממ"ד לא יעלה על 9 מ"ר נטו/ 15 מ"ר ברוטו (להלן – "ממ"ד פטורי"). בקשות להיתר בניית ממ"ד פטור לא תחייבנה קבלת אישור מינהל מקרקעי ישראל כתנאי להגשתן. (החלטת מועצת מנהל מקרקעי ישראל מיום 6.7.2008. בתוקף עד 4.9.2010)

בפרסום לציבור בתחילת שנת 2010 נמסר כי, מדובר בממ"ד אשר יבנה במקום, במפלס הקרקע, על פי המפרט העקרוני המפורט בנספח. לאור החלטה זו של המינהל קיימת כדאיות רבה בהסדרת נושא בנית הממ"דים בהקדם וכל עוד ההחלטה בתוקף, בתנאי שתהיה כמות מינימאלית של מצטרפים לפרויקט.

הערת הביקורת

יזמת הרשות לעידוד בנית ממ"דים באמצעות החכ"ל תוך ניצול יתרונות לגודל ואחרים, ראוי בהחלט, הדבר המתיישב עם המאמץ הלאומי לסגירת פערי כיסוי במקלוט לתושבי ישראל בעת חרום ובכלל זה בראש העין השוכנת בקו התפר.

הדוברות העירונית – נהלי עבודה בשעת חרום

רשות מקומית, כזרוע של הרשות המבצעת, אחראית על אספקת שירותים לתושבים בשגרה ובחרום. על הרשות המקומית להיערך לכל מצב אפשרי ולמשרד הדוברות יש תפקיד חשוב בשמירת הקשר בין הרשות לתושב. בדו"ח הביקורת משנת 2008 צוין בהקשר זה **כי אין לרשות נוהל מקיף ומסודר בנושא. החומר שהוצג לביקורת בזמנו כלל מסמכים שונים היכולים להוות נספחים במסגרת נוהל כולל אבל זה עדיין לא מהווה נוהל.** בתגובה נמסר כי מתקיימת סידרת המפגשים עם נציג פיקוד העורף במטרה לגבש בהדרגה את היערכות הדוברות לשע"ח וכמו כן, פועלת להשלמת נוהלי דוברות בהתאם.

תרגיל נקודת מפנה 4- שהתקיים בחודש מאי 2010

תרגיל נקודת מפנה הינו תרגיל העורף הלאומי השנתי המתקיים זו השנה הרביעית ברציפות. התרגיל הינו תרגיל משולב של פיקוד העורף, רשות החרום הלאומית, משטרת ישראל, מד"א, שירותי הכבאות, משרדי הממשלה והרשויות המקומיות. מטרת התרגיל הינה לשפר את מוכנות הארגונים והתושבים להתמודדות עם מצבי החרום. התרגיל הגיע לשיאו כאשר מרבית אזרחי ישראל נקראו לדמות מצב שבו ישראל נמצאת תחת מתקפה של טילים. מאות אלפים פינו את עצמם למרחבים מוגנים בשעה 11:00 אז נשמעה צפירה עולה ויורדת במשך דקה וחצי. בתרגיל השתתפו כל אזרחי המדינה כולל תלמידי בתי הספר שהתבקשו לשהות באזורים הממוגנים למשך 10 דקות.

בעיריית ראש העין-בכל הקשור לתרגולת מקלטים לא נעשה דבר. בשעה שעובדי הרשות המקומית תרגלו עם שמיעת האזעקה כניסה למקלט העירוני, מנגד תושבי הישוב לא יכלו לתרגל פעילות זו היות שלא נפתחו בהגדרה המקלטים בעיר ויש בכך משום החמצה אם לא מחדל, קל וחומר שבמשך שנים רבות ובתרגילים ארציים-לא תורגלה כניסה למקלטים. עוד עולה כי תושבים שביקשו לגשת למקלט ברחוב התפוח לא הצליחו להיכנס מאחר וצמחיה רבה של קוצים ודרדרים צמחו בכניסה למקלט הביקורת מעירה כי גם אם היו מצליחים להגיע לכניסה יגלו במהרה שהמקלט נעול.

השאלה המתבקשת **האם התרגול המעשי הבא יהיה רק כאשר יפלו טילים בפועל?** ראוי לציין כי הייתה מבוכה בקרב תושבים רבים וכתוצאה מכך שתרגיל נקודת מפנה 4 כמו קודמיו נתפס בעיניהם (בהעדר תרגול מעשי) **כתרגיל אזעקת צופרים בלבד**. (נקודה למחשבה)

הביקורת הופתעה לגלות כי לא היה פרסום מטעם הרשות לטובת התושבים בקשר להערכות הקונקרטית לתרגיל מעבר לפרסומים הארציים מטעם פיקוד העורף. יתר על כן, מאחר והרשות נמנעה בהגדרה מלפתוח מקלטים-טוב הייתה עושה לפחות אם הייתה מביאה מדיניות זו לידיעת הציבור ובכך למנוע מבוכה של תושבים אשר התייחסו ברצינות לתרגיל ורצו למקלטים נעולים. תגובת הדוברת

אני מקבלת את ההערה, אולם אני פועלת בהנחיית קב"ט העירייה+מנכ"לית ופיקוד העורף בנושא זה. פעלנו במשך יומיים רצופים אך ורק בהנחיית פ.העורף, מנכ"לית והקב"ט, בתרגיל של בעלי התפקידים בעירייה, ולא התבקשתי להודיע על אי ירידה למקלטים. יתכן שבעקבות התרגיל אותו ערכנו במשך יומיים רצופים, הנושא טופל באופן כזה או אחר אצלי לא התקבלו כל הנחיות בנושא.

אחרית דבר

לנוכח הניסיון המצטבר ועל רקע המגמות המסתמנות מצד שכנותינו הקרובות והרחוקות, לממש איומם לתקיפת ערי ישראל, **ההיתכנות לתקיפת העורף בעתיד אינה מוטלת בספק ולכל היותר תלויה ועומדת רק שאלת העיתוי**. משום כך הערכות העורף והרשויות המקומיות הינה הכרח מתבקש ויפה שעה אחת קודם.

תגובת המבקר

יום ג' 31 אוגוסט 2010

לכבוד
מר משה כהן
מבקר העירייה
א.נ.

הנדון: התייחסות מחלקת הביטחון לטיטת דו"ח הביקורת

- להלן התייחסותנו לטיטת הדו"ח כפי שהועברה לעיונינו.
1. למיטב זכרוני על ועדת מל"ח עירונית לקיים דיון אחת לארבעה חודשים.
  2. מר נתנאל גרמה מונה למ"מ למכלול לוגיסטיקה ותפעול.
  3. הושלמו העתקי תיקים לכל המכלולים הנמצאים במרכז ההפעלה.
  4. נכון להיום הושלמו כל תקני כ"א בחרום.
  5. בתאריך 22-04-2009 התבצעה השתלמות למוקדנים בעירייה ע"י פק"ער, בהשתלמות השתתפו 5 מוקדנים ממערך המתנדבים 14 מוקדנים מעובדי העירייה המשובצות כמוקדניות בחרום. הוכנה תוכנית השתלמות שנתית ותועבר לאישור. ההשתלמויות מועברות ע"י גורמי חוץ: פק"ער, מל"ח/פס"ח, ואנו פועלים מולם ליישום ההשתלמויות.
  6. נכון להיום מונה מנהל למחסן העירייה המשמש גם כאחראי על מחסני החרום. בימים אלה משלימים העברה מסודרת של הציוד לאחרייתו ומתן הנחיות לגבי תפקידו בחרום. תוך תקופה קצרה יושלם הנושא.
  7. הושלמו טפסי נוהל קבלת ציוד ממחסני החרום בתיקי מתקן פינוי ב"ס "בגין" ובתיק מתקן קליטה "מרכז יום לקשיש" הוכנס
  8. נרכשו 50 פנסי זרקאור עבור המקלטים הציבוריים.
  9. ליקויים במקלטים שנרשמו בדו"ח המבקר – בימים אילו הוחל בשיפוץ המקלטים שבמסגרתה מתוכננים לטיפול הליקויים המופיעים בדו"ח.
  10. דגשים נוספים למקלטים:
- א) המקלטים הנמצאים בתוך חצרות פרטיים ואין תיעוד עירוני לגבי מעמדם, למעט העובדה שההתייחסות אליהם לאורך השנים הייתה כמקלטים ציבוריים. העובדה שיש חוסר כללי במקלות ציבורי אכן ידועה אולם לאור הבעייתיות הקיימת במקלטים הנ"ל הומלץ להוציאם מכלל המקלטים הקיימים.
- ב) המקלט במרכז המסחרי ברחוב שלום זכריה, הועבר למר ראובן מלאכי שהינו בעל הזכויות על הקרקע והמבנים במרכז המסחרי. נשלח מכתב התראה ע"י הפיקוח על הבניה הדורש ממנו לתקן את הליקויים ולהביא את המקלט לכשירות בחרום.

ג) הושלמו המסמכים והחתימות על החוזים, ע"י העמותות המשתמשות במקלטים. זאת במקום חתימה אישית שהייתה ע"ג החוזים.

ו) קיימת היום אפשרות של "פתיחה מרחוק" מרוכזת של המנעולים במקלטים. לצורך כך יש להקצות תקציב להחלפת המנעולים הקיימים למנעולים חדשים של "פתיחה מרחוק". הנושא יועבר לדרישה תקציבית לשנת 2011.

כללי : רוב הליקויים שצוינו בדו"ח המבקר תוקנו, או נמצאים בתהליכי תיקון. ניתנה עדיפות מרבית לביצוע, ע"מ להביא את נושא החרום לכשירות מרבית.

בברכה
דניאל יצחק
מנהל מח' ביטחון

העתק :
גב' אירית נתן – מנכ"לית העירייה
מר אמיר פוריאן – מחזיק תיק חרום
מר שמעון רצון – מרכז מל"ח/פס"ח
תיק מל"ח

הערות הביקורת לתגובה הנ"ל:

<p><u>כללי</u>: ההתייחסות מתעלמת ממצאים/המלצות רבים, חלקם ליקויים משמעותיים לרבות :   ✓ אין קבלה של ההמלצה להתחיל לקיים את סעיפי החוק ולכנס את הועדה כנדרש בחוק ואין התייחסות לנושא מעקב אחר ביצוע החלטות .   ✓ אין כל התייחסות למסקנות ולהמלצות (היעדר נהלים עירוניים) .   ✓ אין התייחסות לליקויים החמורים שנמצאו ולאיי הצגת הנתונים בפני ועדת מל"ח .   ✓ אין התייחסות להמלצות בנושא מרכז ההפעלה .   ✓ אין התייחסות להמלצות לגבי החפ"ק העירוני .   ✓ אין התייחסות למרבית הממצאים במחסני מל"ח ופס"ח .   ✓ אין התייחסות לחלק מההמלצות (שמעבר לשיפוץ הפיזי של המקלטים) .   ✓ אין התייחסות לנושא קביעת הקריטריונים ויישומם בפועל .</p>

ההערה הכללית והמעורפלת בסיום התגובה כי: "רוב הליקויים שצוינו בדו"ח המבקר תוקנו או שנמצאים בתהליכי תיקון"-אין כל משמעות בהעדר התייחסות עניינית לכל אחד מהמצאים/המלצות .

הערות ראש העיר

הערכות הרשות בחרום

הקב"ט העירוני הונחה להכין תיק עם כל המידע והנתונים גם במרכז ההפעלה כגיבוי וכן במוקד העירוני. נהלי חירום יוכנו על ידי יועץ חיצוני שהושכר לטובת משימה זו. הצוות המקצועי מתורגל על ידי פיקוד העורף לעיתים קרובות. הביקורת והסיכומים של פיקוד העורף על התנהלות המטה המקצועי העירוני הינו ברמה גבוהה.

לעניין אספקת המים – כל נושא מים עבר לתאגיד עירוני, אף הם תורגלו בתרגיל העורף שנערך לאחרונה, האחראיות למלאי מים היא על תאגיד המים – אף הוא קיבל הערכה גבוהה על הערכתו לשע"ח.

מרכז ההפעלה אכן קטן במימדיו, בעתיד מתוכנן בבניין העירייה החדש להבנות מרכז הפעלה מרווחת ומודרני. המקלטים שודרגו לאחרונה מכספי הרשות כמו כן אנו נערכים לרכישת הציוד הבסיסי החסר לכל מקלט.

יתר הנושאים המפורטים בדו"ח, יבדקו ויינתנו לגביהם התייחסות נפרדת.